

PÅ VEJ IMOD  
**DEMENSVENLIGE  
KOMMUNER**

**DEMENS  
RUMMET**





# TÆNK HVIS...

Tænk hvis vi i Danmark havde 98 demensvenlige kommuner! 98 kommuner med tidligere opsporing, stærkere samarbejde omkring udredningen, de bedste tilbud til borgere og pårørende, hjemlige plejehjem og fleksible boformer, sikre gåture, imødekommende lokalsamfund, plejepersonale med overskud og kompetencer til at give den bedste pleje. Tænk hvis den gode idé til en borger på Lolland, straks gav mulighed for et bedre liv for en borger i Thisted.

Tænk hvis vi havde 98 kommuner, hvor man som borger, pårørende og plejepersonale aldrig er alene med demens!

# INDHOLDSFORTEGNELSE

<b>INTRODUKTION</b>	<b>7</b>
<b>DEMENSVENLIG KOMMUNE</b>	<b>8</b>
Seks ambitioner for en demensvenlig kommune	9
<b>1. BEDRE SYGDOMSFORLØB FOR PERSONER MED DEMENS</b>	<b>12</b>
Visioner og mål	13
Udfordringer	14
Aktiviteter og løsninger	15
<b>CASE: Stevns kommune - Lars og Ulla</b>	18
Nye løsninger	19
Velfærdsteknologi – Indspark fra Lone Gaedt, Teknologisk Institut	21
10 principper for et aktivt liv med demens - Demensalliancens demonstrationskoncept	22
<b>2. BEDRE STØTTE TIL PÅRØRENDE</b>	<b>24</b>
Visioner og mål	25
Udfordringer	26
Aktiviteter og løsninger	27
<b>CASE: Aarhus Kommune - Demens i børnehøjde</b>	30
Nye løsninger	31
Pårørende - Indspark fra Vibeke Drevesen Bach, Energy2Work	33
Vi er alle pårørende! - Indspark fra Henrik Brogaard, U9vers	34
Pårørendeguiden - Demensalliancens demonstrationskoncept	36
<b>3. KOMPENCCELØFT TIL PERSONALET</b>	<b>38</b>
Visioner og mål	39
Udfordringer	40
Aktiviteter og løsninger	41
<b>CASE: Aalborg Kommune - Kompetenceudvikling</b>	44
Nye løsninger	45
Det psykiske arbejdsmiljø - Indspark fra Louise Meinertz Jakobsen, Nationalt Forskningscenter for arbejdsmiljø	46
SoSu-Linjen - Demensalliancens demonstrationskoncept	47

#### **4. TILGÆNGELIGT OG INKLUDERENDE LOKALSAMFUND** **48**

---

Visioner og mål	49
Udfordringer	50
Aktiviteter og løsninger	51
<b>CASE: Varde – Lokal Demensalliance</b>	54
<b>CASE: Aalborg Kommune – Demensvenner</b>	54
Nye løsninger	55
100.000 Demensvenner - Demensalliances demonstrationskoncept	57

#### **5. FLERE DEMENSINDRETTEDE BOLIGER** **58**

---

Visioner og mål	59
Udfordringer	60
Aktiviteter og løsninger	61
<b>CASE: Hillerød Kommune – Favrholt, en ny bydel i Hillerød</b>	64
Nye løsninger	65
Den demensvenlige bolig - Indspark fra Pia Wiberg, Wiberg Arkitekter	67
Visioner for Danmarks demensboliger - Demensalliances demonstrationskoncept	68

#### **6. UNDERSTØT FORSKNING OG VIDENDELING** **70**

---

Visioner og mål	71
Udfordringer	72
Aktiviteter og løsninger	73
Nye løsninger	75
Demensvenlig Kommune - Indspark fra Karen Tannebæk, Nationalt Videncenter for Demens	76
Demensrummet - Demensalliances demonstrationskoncept	77

#### **BIDRAGSYDERE I DEMENSRUMMET** **78**

---

# INTRODUKTION

Demens er en barsk, dødelig sygdom, som ubønhørligt dag for dag – trænger ind i hjernen og hjemmet hos både den enkelte og familien. Sygdommen påvirker evnen til at huske fortiden, løse hverdagens udfordringer i nutiden og påvirker vores ønsker for fremtiden. Demens er ikke bare en sygdom der tager livet af os. Det er en sygdom, som tager livet fra os. På trods af sygdommens store påvirkninger for både den enkelte og for de pårørende, er et værdigt og aktivt liv med en demenssygdom muligt. Ser vi sygdommen i tide, tør vi tale om den, og tager vi sammen handling, kan vi i kommunen, i lokalsamfundet og i hjemmet, skabe rammerne for et liv med flere gode leveår og et liv med frihed og et selvstændigt og værdigt liv. Mellem 70.000-90.000 danskere lider af demens. Og op mod 400.000 danskere oplever demens som pårørende. Det forventes, at sygdomstallet vil eksplodere: Om 25 år vil 165.000 lide af den dødelige sygdom. Alene de sidste 10 år er antallet af danskere, der dør af demenssygdomme, fordoblet.

## UDGIFTERNE VOKSER

Herhjemme har udgifterne til demens har fået lov at vokse uden den store diskussion. Op til 20 milliarder kroner om året, lyder regningen på nu. Med udsigt til næsten en fordobling af udgiften, er det kun et spørgsmål om tid, før demens får helt anderledes politisk bevågenhed. Og desværre ikke for det gode.

## BEHOV FOR HANDLING

Det er stadig muligt, at skabe de nødvendige forandringer og derfor er det på tide at tage udfordringen seriøst. Først og fremmest ved at forstå, at demenssygdomme bør betragtes som andre dødelige sygdomme. Forstå demens som en hjernesygdom, der ikke blot vender voldsomt op og ned på næsten hver 10. danskers tilværelse – enten som syg eller pårørende – men også kommer til at belaste vores samfund stadig mere i årene fremover. Et problem, der kræver store politiske ambitioner og en samlet national indsats, hvis vi med god samvittighed skal kunne sige: Aldrig alene med demens. Der skal handles nu. Konsekvenserne vil kunne måles både i liv og i penge. Derfor er det på tide at investere. Investere i fremtiden. Sætte ambitiøse mål. Og arbejde sammen, skabe alliancer både lokalt og nationalt.

## DEMENSALLIANCEN

Derfor etablerede FOA, PenSam, Alzheimerforeningen, Dansk Sygeplejeråd, Ældre Sagen og Bind-slev Next Step i 2014 Demensalliancen, med det formål, at ingen skal være alene med demens i Danmark. Foruden de fem stiftere af Demensalliancen, bidrager over 60 organisationer, virksomheder og fagpersoner i alliancens arbejde med konkrete demonstrationskoncepter, der skal forbedre livet for personer med demens, pårørende og personalet rundt om i landet. Læs mere om Demensalliancens visioner, mål og koncepter på [www.demensalliancen.dk](http://www.demensalliancen.dk)

## **DEMENSNUMMET - ET UNIKT SAMARBEJDE**

I sommeren 2015 inviterede Demensalliancen Aarhus, Aalborg, Hillerød, Næstved, Stevns og Varde kommuner til at være med til at tage det næste skridt imod et demensvenligt Danmark med demensvenlige kommuner. Siden har mere end 100 repræsentanter fra de seks kommuner, over fire temadage, idéudviklet, diskuteret og sparret med hinanden og en lange række eksperter. Der har været tid og plads til både at lytte, tale og tænke. Alle kommuner har i fællesskab skabt et rum med plads til at udfordre hinanden på, hvordan man gør sin demensindsats endnu bedre. Allerede eksisterende koncepter og idéer blev kopieret på kryds og tværs af landet, mens der i andre tilfælde er blevet opfundet helt nye løsninger.

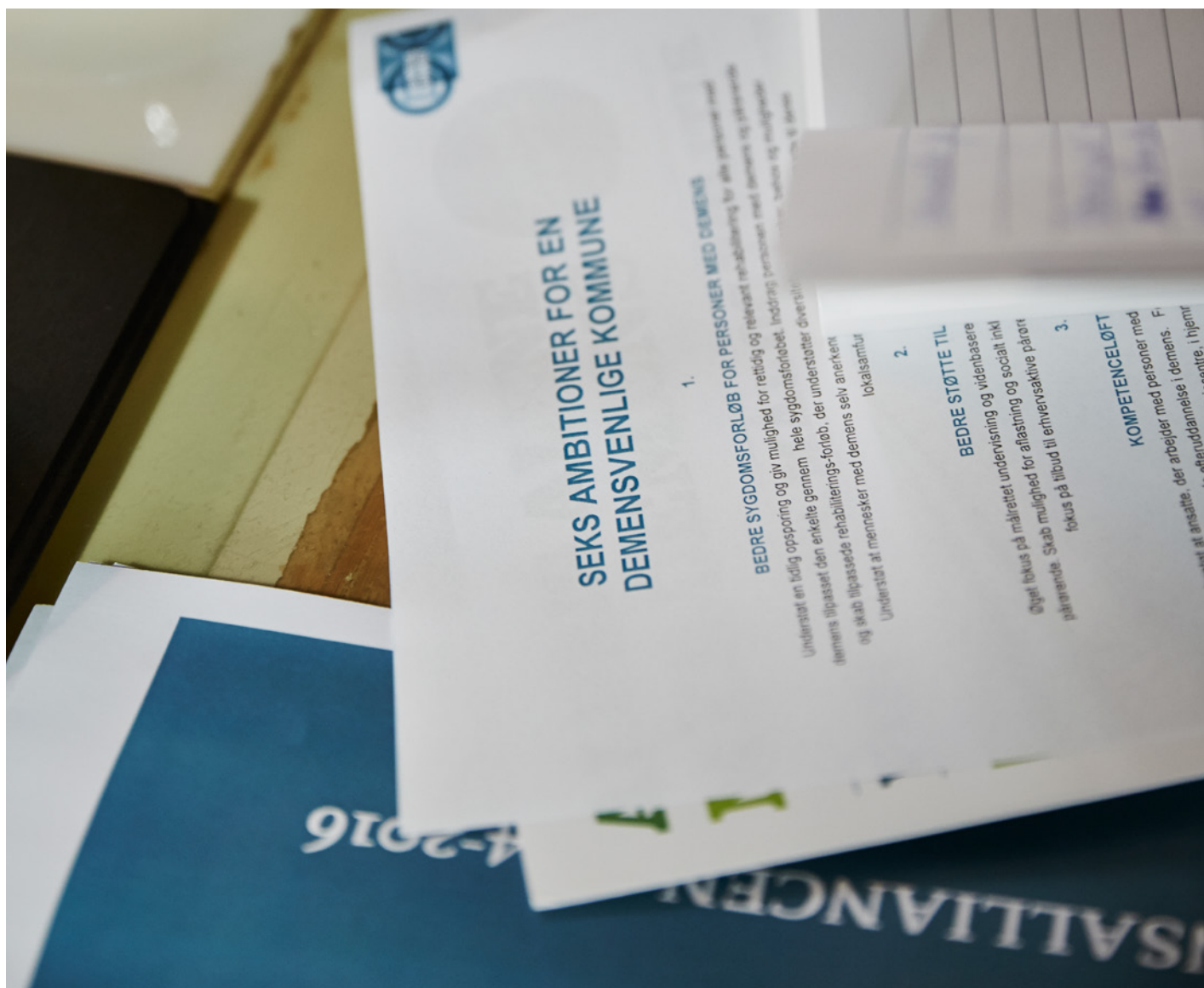
I denne udgivelse kan du læse mere om erfaringerne fra samarbejdet i Demensrummet, og om nogle af de udfordringer og løsninger, som de seks kommuner har præsenteret og modtaget sparring på. Ambitionen med denne udgivelse er ikke at præsentere et fuldstændigt billede af de bedste demensløsninger, men at give inspiration til fagfolk og beslutningstagere i landets øvrige kommuner, regioner og organisationer med afsæt i seks kommuners daglige udfordringer og konkrete løsninger.

Udgivelsen er inddelt i seks kapitler efter de seks ambitioner som Demensalliancen har opstillet for kommuner der vil arbejde for at blive demensvenlige. I hvert kapitel præsenteres de seks kommuners visioner og mål, deres udfordringer og konkrete løsninger, input fra eksperter og præsentation af Demensalliancens fem demonstrationskoncepter.

# DEMENSVENLIG KOMMUNE

Skal vi løfte den voksende demensudfordring, skal kommunerne være med. Det er her personen med demens lever sit daglige liv. Her vi ser de første tegn på sygdommen, der vil ændre så meget. Det er her vi stiller de første spørgsmål, og her vi får de første hårde svar. Det er her de pårørende søger støtte og vejledning. Det er her borgeren har sin daglige gang og her de daglige gøremål bliver uoverkommelige udfordringer, når forvirringen og bekymringerne rammer i bussen, i banken eller i supermarkedet. Det er herfra plejen og omsorgen i stigende grad skal komme, i takt med at sygdommen udvikles, og det er her personalet møder personer med demenssygdomme i alle stadier og de pårørendes bekymring og frustrationer. Det er her borgeren bor – først i eget hjem i vante rammer, men siden i plejeboligen, hvor hjemmet skal findes på ny. Det er også her regningen skal betales, her de nye plejehjem skal bygges og her personalet skal uddannes.

Derfor har Demensalliancen opsat 6 ambitioner for en demensvenlig kommune. Ambitionerne er udviklet med afsæt i lignende tiltag i England og Demensalliancen visioner for en styrket demensindsats i Danmark.





# SEKS AMBITIONER FOR EN DEMENSVENLIG KOMMUNE

## 1. BEDRE SYGDOMSFORLØB FOR PERSONER MED DEMENS

---

Understøt en tidlig opsporing og giv mulighed for rettidig og relevant rehabilitering for alle personer med demens, tilpasset den enkelte gennem hele sygdomsforløbet. Inddrag personen med demens, de pårørende og skab tilpassede rehabiliteringsforløb, der understøtter diversiteten i ønsker, behov og muligheder. Understøt, at mennesker med demens selv anerkender det positive bidrag, de kan yde til deres lokalsamfund.

## 2. BEDRE STØTTE TIL PÅRØRENDE

---

Øget fokus på målrettet undervisning og videnbaseret rådgivning til personer med demens og deres pårørende. Skab mulighed for aflastning og socialt inkluderende fællesskaber for pårørende med et øget fokus på tilbud til erhvervsaktive pårørende med større omsorgsopgaver.

## 3. KOMPETENCELOFT TIL PERSONALET

---

Understøt at ansatte, der arbejder med personer med demens, har viden om demenssygdom og deltager i relevant og løbende efteruddannelse i demens. Forøg kompetenceniveau og specialiseret viden om demens på plejecentre, i hjemmepleje og hjemmesygepleje.

## 4. TILGÆNGELIGT OG INKLUDERENDE LOKALSAMFUND

---

Arbejd med at nedbryde stigmatiseringen af demens og øg kendskabet til demens hos butikker, virksomheder og tilbudsydere, så medarbejdere her demonstrerer forståelse af og kendskab til symptomerne på demens. Tilbyd organiserede aktiviteter, der er specifikke og tilpasset de behov, som mennesker med demens har og understøt de kommunale og frivillige tilbud, der i dagligdagen giver personer med demens mulighed for at engagere sig i lokalsamfundet – herunder gode transportmuligheder.

## 5. FLERE DEMENSINDRETTEDE BOLIGER

---

Understøt det stigende behov for demensvenlige boliger gennem demens-indretning og demenssikring af nye og eksisterende plejeboliger. Skab fysiske ude- og inde miljøer, der er tilgængelige og lette at navigere, i for mennesker med demens og skab boligmiljøer, der understøtter, at personer med demens kan leve længere i deres eget hjem med mindst mulig unødigt belastning af sundheds- og plejepersonale.

## 6. UNDERSTØT FORSKNING OG VIDENDELING

---

Stil kommunen til rådighed for nye løsninger og forskning på demensområdet og bidrag aktivt i at styrke videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommuner og regioner.

# DEMENSRRUMMET

For at omsætte de seks ambitioner til virkelighed, inviterede Demensalliancen seks kommuner til at være de første til at arbejde målrettet imod at blive demensvenlige kommuner. Med Aarhus, Aalborg, Varde, Stevns, Hillerød og Næstved kommune repræsenterer kommunerne i Demensrummet mere end 17.000 personer, der til dagligt lever med en demenssygdom – svarende til ca. 20 % af danskere med demens.



## AALBORG KOMMUNE

Aalborg Kommune vil med forebyggelse og tidlig indsats arbejde for, at borgere med demens forbliver aktive og længst muligt i eget liv. Vores ambition er, at vi sammen med civilsamfundet kan bidrage til at bevare livskvalitet og en værdig og meningsfuld hverdag for borgere med demenssygdomme og deres pårørende.

- Rådmand for Ældre- og Handicap, Thomas Krarup

## VARDE KOMMUNE:

Varde Kommune har en ambition om, at skabe de bedst mulige rammer og vilkår for borgere med demens og disses pårørende. Ud fra tankegangen om "Længst muligt i eget liv - også med Demens!", arbejder Varde Kommune målrettet mod, at understøtte borgerens hverdagsliv og opretholdelse af aktiviteter. Ved at gøre en indsats for tidlig opsporing og udredning, forsøger vi at bidrage til, at personer med demens kan varetage egen omsorg og funktionsevne længst muligt i forløbet, for at sikre det mest værdige og meningsfulde liv.

- Ældre- og handicapchef, Thorkild Sloth Pedersen

## AARHUS KOMMUNE

Vi drømmer om tryghed for alle. Tryghed for både mennesket med demens, for de pårørende og for samfundet generelt. Vores mål er, at ændre medborgernes syn på demens til, at demens er noget man forebygger, og at mennesker med demens kan have brug for netop din og min hjælp.

- Rådmand for Sundhed og Omsorg, Jette Skive

## HILLERØD KOMMUNE

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, boligselskaber og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

- Direktør Job, Social og Sundhed, Vibeke Abel

## NÆSTVED KOMMUNE

Vi ønsker, at personer, der rammes, behandles som personer med en sygdom, og ikke som selve sygdommen. Vi vil også gerne gentænke og udvikle vores indsatser med fokus på inklusion, trivsel og livsglæde både for den demenssyge, men også for pårørende og øvrige netværk.

- Direktør, Bruno Lind

## STEVNS KOMMUNE

Samarbejdet i Demensalliancen har inspireret os til en mere struktureret indsats til borgere med demens. Vi vil fremover sikre, at der er mulighed for at hente hjælp hos vores eget rejsehold, der har de nødvendige demensspecifikke kompetencer. Det gælder uanset om borgeren bor på et somatisk plejecenter eller i egen bolig ude i byen. Rejseholdet vil udgå fra vores demensplejecenter, der bliver "epicentret" for demensindsatsen i kommunen.

- Afsnitsleder, Sundhed & Omsorg, Birgitte Eskelund Schmidt

# 1. BEDRE SYGDOMSFORLØB FOR PERSONER MED DEMENS

Understøt en tidlig opsporing og giv mulighed for rettidig og relevant rehabilitering for alle personer med demens tilpasset den enkelte gennem hele sygdomsforløbet. Inddrag personen med demens og pårørende og skab tilpassede rehabiliteringsforløb, der understøtter diversiteten i ønsker, behov og muligheder. Understøt at mennesker med demens selv anerkender det positive bidrag, de kan yde til deres lokalsamfund.



# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

Aalborg Kommune vil medvirke til at reducere risikoen for at ældre udvikler demens, styrke den tidlige opsporing, afbøde følgevirkninger ved en demenssygdom, og understøtte, at borgere med demenssygdomme forbliver aktive og længst muligt i eget liv.

### Mål:

- iværksætte tiltag, så risikoen for at ældre borgere udvikler demenssygdomme nedsættes med 20 %
- samtlige medarbejdere i Ældre og Sundhed kan opfange tidlige tegn på demenssygdom
- funktionsevnen hos borgere ramt af demenssygdomme øges vha. fysisk og mental træning
- etablere gennemgående personalegrupper omkring borgere med demens
- etablere demensplejecentre geografisk fordelt i kommunen.

(Jf. Aalborg Kommunes Demensstrategi)

## AARHUS KOMMUNE

---

Vi vil skabe det bedst mulige liv for mennesker med demens – på trods af demensen. Målsætningen er, at der gennem tidligst mulig indsats skabes grundlag for at kunne sætte ind med de redskaber, metoder og hjælp som der er belæg for kan medvirke til at skabe et meningsfyldt og værdigt liv på trods af demens. Gennem denne tidlige indsats er det ønsket, at kommunen medvirker til, at man kan fortsætte det kendte liv i kendte rammer så længe som muligt.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

Det gode liv på egne præmisser - Aldrig alene med demens

### Mål:

- Afdække og udvikle tilbud, der fremmer den demensramte borgers muligheder for at (gen)vinde verden som mulighed
  - Rådgivning og vejledning til sociale problemstillinger
  - Mulighed for nye relationer og netværksdannelse
- Udvikle model for nem indgang og gennemskuelighed i tilbud på tværs af kommunale centre
- Opnå højeste udredningsrate i Region Sjælland

## STEVNS KOMMUNE

---

Borgere med begyndende demenssymptomer og deres pårørende samt alle medarbejdere i vores center skal kende til Stevns Kommunes tilbud

### Mål:

- At borgere og pårørende i Stevns Kommune i alle demenssygdommens faser oplever en rettidig, kompetent og relevant indsats

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommune har en vision om, at skabe de bedst mulige rammer og vilkår for borgere med demens og dennes pårørende. Ud fra tankegangen "Længst muligt i eget liv - også med demens", arbejder Varde Kommune målrettet mod, at understøtte borgernes hverdagsliv, egenomsorg og funktionsevne. Et væsentligt element heri er tidlig opsporing og udredning, således at den rette støtte og behandling kan sættes ind og være med til at skabe bedre sygdomsforløb. Derfor har Varde Kommune et mål om, at flere borgere skal tidligt opspores og udredes.

# 1. BEDRE SYGDOMSFORLØB FOR PERSONER MED DEMENS

Demens er en af de mest frygtede sygdomme hos gruppen af 55-årige og derover. Derfor ligger det kommunerne på sinde at kunne tilbyde borgerne et forløb og støtte, som giver mening. Det betyder blandt andet, at man ikke kastes rundt til forskellige instanser, i en situation som i forvejen presser den enkelte borger og resten af familien voldsomt.

Når mistanken opstår og sygdommen rammer, opstår en række presserende behov, som kræver en tidlig indsats. Personen med demens har behov for at kunne planlægge sin fremtid, forstå sygdommen og symptomerne, bevare sit netværk og sociale relationer og bevare fysisk og mental aktivitet. Der opstår med tiden et voksende behov for ekstra hjælp ved andre sygdomme og et behov for at kunne udtrykke egne ønsker og behov. Skal det lykkes at skabe bedre sygdomsforløb for personer med demens, er diagnosen afgørende. Diagnosen giver adgang til den nødvendige viden, støtte og pleje. Dertil kommer, at den tidlige diagnose er afgørende for at kunne nedsætte hastigheden af sygdommens udvikling, hvilket giver langt større livskvalitet for den enkelte, men også minimerer den økonomiske belastning i kommunen, da udgifterne til pleje og omsorg stiger voldsomt i takt med sygdommens udvikling. Den tidlige diagnose kan dog ofte være en udfordring. Ifølge Nationalt Videncenter for Demens har under 50 % af personer med demenssymptomer en diagnose. Dette skyldes tabu og frygt for stigmatisering, meget begrænset viden om sygdommens symptomer, om hvornår man skal reagere og om betydningen af at få en diagnose.

I arbejdet med at skabe et bedre sygdomsforløb med demens, har vi i Demensrummet sat fokus på forebyggelse, tidlig opsporing, det gode udredningsforløb, tilbud, støtte og rehabilitering, samt brugen af velfærdsteknologi.

## UDFORDRINGER

I arbejdet med at sikre bedre sygdomsforløb for personer med demens, står kommunerne overfor en række udfordringer. Hvor nogle udfordringer er lokale, går andre problemstillinger igen på tværs af kommunerne. Nedenfor er opstillet en række generelle udfordringer fra de seks kommuner.

### TABU OG MANGLENDE VIDEN OM SYGDOM OG SYMPTOMER

Generelt oplever kommuner udfordringer omkring tabuisering om manglende viden om demenssygdomme, hvilket forhindrer den tidlige opsporing og den tidlige dialog med borgere med begyndende demenssygdomme.

### SAMARBEJDE OG KAPACITET OMKRING UDREDNINGEN

Derudover ønsker flere kommuner et tættere samarbejde med de praktiserende læger, for at sikre bedre og hurtigere udredningsforløb. Der opleves også en udfordring i forhold til ventetider hos specialiserede udredningsenheder.

### FLEKSIBLE OG ATTRAKTIVE TILBUD

Flere af kommunerne er også udfordret på at nå ud til borgerne med de rigtige tilbud og sammensætte et individualiseret og tilpasset forløb som giver mening for borgeren med demens og bidrager til et aktivt og værdigt liv fx yngre borgere med demens. Også i støtten til udadreagerende borgere oplever kommunerne udfordringer med at tilbyde og inkludere dem i meningsgivende og aktiviteter.

## **BORGERENS MANGLENDE KENDSKAB TIL KOMMUNENS TILBUD**

Flere kommuner oplever udfordringer med at komme i kontakt med borgere, som diagnosticeres med demens. Det kan skyldes manglende kommunikation om kommunens tilbud eller tilbageholdenhed og manglende sygdomserkendelse hos borgeren. Dette medfører også en række udfordringer med at afdække, hvilke tilbud og forløb borgeren har behov for og lyst til.

## **BORGERENS SIKKERHED**

Borgere der går og ikke kan finde hjem eller plejecenter er både stressende og angstfyldt for den enkelte, men det har også store ressourcemæssige betydninger for kommunens ansatte og i værre tilfælde for politi og andre myndigheder. I værste tilfælde kan en sådan situation, som det er set alt for mange gange, resultere i dødsfald.

## **AKTIVITETER OG LØSNINGER**

De seks kommuner har i dag en række aktiviteter og løsninger, der har til sigte at sikre det bedst mulige sygdomsforløb for personer med demens. Et gennemgående tema for kommunerne er at sikre mest mulig viden og rådgivning til borgere med demenssygdomme og deres pårørende. Her benytter kommunerne særligt uddannet personale i form af sygeplejersker, demenskoordinatorer og demenskonsulenter, og af mødesteder som dagcentre, demenscaféer og skoletilbud. Nedenfor kan du læse eksempler fra de seks kommuner og i casen om Lars og Ulla fra Stevns kan du få et indblik i hvordan Stevns Kommune, har støttet et ægtepar fra diagnose til en ny og tryk hverdag.

## **AALBORG KOMMUNE**

### **DEMENS SYGEPLEJERSKER OG DEMENS UDREDNINGSMODELLEN**

I Aalborg Kommune er der ansat demenssygeplejersker, som arbejder specielt med problemer omkring demens og derfor har overblik over alle hjælpemuligheder og tilbud. Alle kan henvende sig til demenssygeplejerskerne. Endvidere er det demenssygeplejerskerne, der i samarbejde med læge og evt. speciallæge varetager demensudredningen efter den samordnede demensudredningsmodel. Konkret foregår det ved, at praktiserende læge eller demenssygeplejersken ved mistanke om kognitiv svækkelse hos en borger, kontakter den anden part for nærmere aftale om udredning. Demenssygeplejersken indhenter samtykke og den praktiserende læge sikrer sig at patienten er indforstået. Når parterne er enige, om at foretage en udredning efter modellen, aftales et hjemmebesøg og demenssygeplejersken opstarter udredningen vha. demensudredningsskema, Geriatric Depression Scale og MMSE. Samtidigt bestiller lægen blodprøver, CT-scanning og finder en tid til udredning i klinikken på baggrund af demenssygeplejerskens materiale.

Undervejs i udredningsforløbet holder demenssygeplejersken kontakt med pårørende til borgeren. Dels for at han/hun kan bidrage med relevante oplysninger og dels for at hjælpe med ledsagelse til undersøgelserne. Samtidig giver det et godt kendskab til familien, som grundlag for det fremtidige samarbejde omkring borgeren. Når diagnosen er stillet, har familien hermed en kendt fagperson, de kan henvende sig til i sygdomsforløbet.

### **SKOLETILBUDET**

I Aalborg Kommune har de et skoletilbud for borgere med demens i et tidligt stadie. Det varetages af Voksenskolen for Undervisning og Kommunikation og er et tilbud under loven om kompenserende voksenundervisning. Undervisningen omfatter: kognitiv træning, "Hjernegymnastik", motion, musik, male/tegnekursus, træ- og metalarbejde, friluftsliv samt livshistoriearbejde. Der findes i dag i litteraturen, på nettet og via Apps en del opgaver til kognitiv stimulation, men som noget særligt har man



i skoletilbuddet i Aalborg Kommune udarbejdet undervisningsmateriale, der tager udgangspunkt i elevernes interesser, ressourcer og præferencer.

## AARHUS KOMMUNE

Aarhus Kommune har et bredt og velfungerende tilbud til mennesker med demens og via et nært samarbejde med Demensklinikken i Region Midtjylland er der etableret grundlag for, at man får et tilbud i samme øjeblik, man får en demensdiagnose. Indsatsen kan dermed indledes så snart diagnosen foreligger. Desuden er der etableret et system med demensnøglepersoner og -koordinators, så personer med demens har en tovholder gennem hele forløbet. Det første tilbud man mødes af efter diagnosen, er personligt tilrettelagt intensiv fysisk og kognitiv træning, samt sociale aktiviteter i DemensHjørnet, og her er påvist meget opløftende resultater, der i høj grad understøtter bevarelsen af det eksisterende liv på trods af demensen for både personen med sygdommen og dennes familie og netværk. Samlet set er grundlaget for den bedst mulige støtte til personer med demens og deres familie og netværk etableret.





## HILLERØD KOMMUNE

I Hillerød Kommune er der satset på en bred vifte af aktiviteter for at omfavne flest mulige borgere. Konkrete indsatser er bl.a.:

- Demenskoordinatorer. Tilbud til alle borgere med demenssymptomer
  - Besøg i hjemmet op til 4 x årligt
  - Rådgivning, vejledning, information og støtte
  - Fortsætter i hele demensforløbet indtil evt. indflytning på plejebolig
- Dagcenter – 3 tilbud til demente: Skovkilden, Havestuen og Det mobile dagværested (en bus der kører på daglige turer).
- Demenscafé – 10 gange årligt (afholdes i Slotsbio)
- Undervisning i demens i samarbejde med andre kommuner og hospitalet
- Plejeboliger i særlige demensafsnit
- Systematisk arbejde med Marte Meo

## NÆSTVED KOMMUNE

- Tværfaglig organisering og indsats i de 4 distrikter i Center for Ældre
- Demensspecialisterne organiseret i de 4 distrikter
- Demens fitness med psykomotorisk terapeut

## VARDE KOMMUNE

Varde Kommune har tre demenskonsulenter, der som en del af deres daglige virke, opsøger de borgere, som er blevet diagnosticeret med en demenssygdom. Der hvor den pågældende borger tager imod et besøg fra demenskonsulenten tidligt i forløbet, oplever borgeren en person som følger dem fra diagnosticeringen, igennem hele forløbet og videre ind på plejecentrene, hvis der er ønske herom. Demenskonsulenterne er altid til at træffe, og pårørende kan bruge dem som sparringspartner, når situationer bliver udfordrende og til tider tilspidsede. Derudover introducerer demenskonsulenterne til aktiviteter m.m. Med andre ord følger de personen med demens i hele forløbet, hvilket medvirker til at give den demensramte og pårørende en oplevelse af sammenhængende sygdomsforløb.

Varde Kommune har et motionstilbud - "Bevæg og bevar dig glad". Her kan borgere med demens komme og motionere sammen med andre på samme stadie som dem selv. Træningen varetages af fysioterapeuter og demenskonsulenter. Målet er at vedligeholde både de fysiske og kognitive funktionsevner længst muligt. Derudover har det til formål at skabe en samhørighed og støtte fra andre, som er i samme situation. Mens træningen er i gang mødes de pårørende og demenskonsulenter til en snak om udfordringer og erfaringer. Afslutningsvis mødes alle til socialt samvær.

Derudover har Varde Kommune i dag et godt samarbejde med Frivillighuset, som bl.a. rummer et tilbud om aflastning drevet af frivillige.

# CASE: STEVNS KOMMUNE

---

## LARS OG ULLA

Lars og Ulla er henholdsvis 73 og 66 år, de har været gift i over 40 år og har sammen en søn og 2 børnebørn. Lars fik for 3 år siden konstateret Alzheimers sygdom. De fik kontakt til Stevns Kommune via den lokale formand fra Alzheimerforeningen, som kontaktede demenskoordinatoren.

Hurtigt efter besøgte demenskoordinatoren Lars og Ulla, som åbent og ærligt fortalte deres livshistorie.

De fortalte også om de udfordringer, de oplevede efter Lars havde fået konstateret sin demenslidelse:

- Venner der stille og roligt faldt fra
- Lars, der ikke længere turde cykle lange ture, da han havde oplevet ikke at kunne finde hjem
- Problemer med inkontinens, og heraf stor udgift til bleer
- Ulla, der oplevede aldrig at have 2 minutter alene
- Lars, der manglede ting at foretage sig
- Ulla, som ønskede at tale med ligestillede og få viden om sygdommen
- Mangel på gode oplevelser, de kunne være fælles om

Lars og Ulla fik følgende tilbud:

- Relevante hjælpemidler
- Fredagscafeen (en samværscafe)
- Nichen (dagcentertilbud)
- Pårørende gruppe

## FOREBYGGELSE AF SOCIAL ISOLATION - ET NYT NETVÆRK BLEV ETABLERET:

Lars og Ulla deltager sammen i alle aktiviteterne i fredagscafeen. De har bygget et nyt netværk op, og ses med nogle af de andre brugere privat.

Lars kommer 1 gang om ugen i demensdagcenteret. Her er han sammen med de samme mennesker, som han møder i fredagscafeen, og Ulla får mulighed for alenetid.

Ulla kommer til alle møder i pårørende gruppen

**Velfærdsteknologi:** Lars fik GPS på det helt rigtige tidspunkt. Han har lært GPS'en at kende, og han ved den skal på hver morgen, og at den er en god sikkerhed. Derved har den betydet, at Lars har kunnet genoptage sin store passion for at cykle, og Ulla er tryk, for hun følger ruten hjemmefra.

**Legat via Alzheimerforeningen:** Ægteparret fik hjælp til at søge et legat på 10.000 kr. gennem Alzheimerforeningen, som hjælper med at finansiere aktiviteter, udflugter og rejser.

**Samarbejde med praktiserende læge:** Lars bliver fulgt tæt af praktiserende læge. Han blev hurtigt udredt for inkontinensproblematikken. Lars er i medicinsk behandling for sin demenssygdom, og kommer jævnligt til kontrol.

Rehabilitering har overordnet til formål, at sikre borgere med tabte færdigheder den maksimale livskvalitet. Så når Ulla for nylig udtalte følgende: "Jeg føler faktisk, at Lars og jeg har et ret godt liv til trods for Lars' sygdom", må vi konstatere, at vi som kommune har nået vores målsætning.

## NYE LØSNINGER

Gennem sparring med eksperter og på tværs af kommuner, affødte samarbejdet i Demensrummet en række nye idéer og fokusområder, som kommunerne har taget med sig og som de vil arbejde videre med, for at sikre bedre sygdomsforløb for personer med demens.

### STYRKET SAMARBEJDE MED PRAKTISERENDE LÆGER

For at styrke den tidlige opsporing og diagnosticering, vil kommunerne sætte fokus på at skabe et stærkere og mere formaliseret samarbejde med de praktiserende læger og i nogle kommuner også kommunens sundhedskonsulenter. Nogle af kommunerne har fokus på at etablere formelle aftaler, hvor andre fokuserer på at styrke dialogen med de praktiserende læger gennem bl.a. informationsmøder. En af udfordringerne i samarbejdet er at sikre og klarlægge den mest hensigtsmæssige kommunikation mellem kommunens medarbejdere og de praktiserende læger, og at styrke de praktiserende lægers rolle i den tidlige opsporing. Som en del af denne proces har Varde Kommune blandt andet igangsat arbejdet med at afdække, hvor mange som er diagnosticeret med demens i Varde Kommune.

### KOMMUNIKATION – INTERNT OG EKSTERNT

På tværs af kommunerne er der fokus på at styrke kommunikationen om demens og om kommunens tilbud. Flere af kommunerne vil både sætte fokus på den interne kommunikation til kommunens medarbejdere og eksternt til borgere omkring både demenssygdomme, symptomer og tilbud i kommunen. Målet er at aftabuisere demens og sikre, at det er nemt at finde relevant information og tilbud, eller finde ud af hvem man kan kontakte hvis man har mistanke om demens hos ens pårørende. Kommunerne har fokus på en række indsats der kan styrke kommunikation om demens, blandt andet interne kommunikationsstrategier, brugen af lokale demensvenner og udnævnelsen af "Demensambassadører", brugen af sociale medier, temadage/ -uger og informationskurser i lokale foreninger og skoler. I kapitel 2 kan du læse mere om hvordan Aarhus Kommune er gået nye veje for at aftabuisere demens hos børn gennem deres børnebog - "Anton og Lakridsmysteriet".



## TILBUD TIL NYDIAGNOSTICEREDE BORGERE

Samarbejdet i demensrummet tydeliggjorde et afgørende behov for at udvikle og forstærke tilbud til borgere med demens i de tidlige stadier. Kommunerne har fokus på, hvordan borgere, så tidligt som muligt, sikres adgang til den nødvendige viden, gennem blandt andet sundhedsskole. Derudover vil flere af kommunerne sætte fokus på udviklingen af meningsgivende aktiviteter til nydiagnosticerede borgere, herunder fysisk træning og tidlig sammenfatning af livshistorier. Det er et ønske fra flere kommuner at kunne facilitere brugerstyrede aktiviteter, enten i frivilligt eller kommunalt regi, da disse ofte er mere attraktive og meningsgivende for den enkelte borger og det i langt højere grad giver kommunen indsigt borgernes ønsker og behov. For at styrke medindflydelsen og indsigten hos den enkelte, ønsker man i Varde Kommune at udvikle og afprøve empowermentforløb for personer med demens og disses pårørende, og i Stevns Kommune vil man fokusere på at sætte mål for indsatserne sammen med borgeren og følge målene i handleplanerne.

## VELFÆRDSTEKNOLOGI

Flere kommuner arbejder allerede målrettet med brugen af velfærdsteknologi og særligt brugen af GPS og demenssikring af plejeboliger. I Aalborg Kommune har man i løbet af efteråret 2015 implementeret nye GPS-løsninger på plejehjemmene, som et led i kommunens fokus på at anvende den sidste nye teknologi og demenssikring til gavn for borgernes tryghed. I Stevns Kommune vil man, med afsæt i anbefalingerne fra Teknologisk Institut, arbejde med at inddrage hjælpemidler tidligt i sygdomsforløbet, så borgeren har god mulighed for at vænne sig til redskaberne og finde tryghed i at bruge dem.

For at sikre trygge rammer og værdighed, er der i Aarhus Kommune udviklet en passiv "rfid-løsning", der består af en lille stregkode, som sys ind i personens tøj. Stregkoden fanges af sensorer ved borgerens egen dør samt ved udgangsdøren. Således åbner de "rigtige" døre, mens de problematiske døre forsinkes i åbning. På den måde skabes en sikrere bolig uden at borgeren generes af teknologien. Brugen af stregkoden er i implementeringsfasen.

# VELFÆRDSTEKNOLOGI

## – INDSPARK FRA LONE GAEDT, TEKNOLOGISK INSTITUT

På demensområdet findes en lang række tilbud om velfærdsteknologi. På mange virker det dog intuitivt forkert at lade en maskine overtage den funktion som hidtil er blevet varetaget af et menneske. Men i nogle tilfælde kan det være meningsfyldt. Der er situationer, hvor det er mest naturligt at være alene; når man skal sove om natten – eller når man er på toilettet. Det essentielle er, ifølge Teknologisk Institut, at den intuitive, æstetiske og velfungerende teknologi introduceres tidligt i forløbet.

Vi bad Seniorkonsulent, Lone Gaedt fra Teknologisk Institut, Center for Velfærds- og Interaktionsteknologi, sætte ord på, hvilke udfordringer og muligheder en demensvenlig kommune kan møde i brugen af velfærdsteknologi på demensområdet.

## HVAD ER DE PRIMÆRE UDFORDRINGER SOM EN “DEMENSVENLIG” KOMMUNE SKAL VÆRE OPMÆRKSOM PÅ?

Indsatsen omkring og implementeringen af demensteknologi skal struktureres og planlægges. Hertil hører fx ledelsesforankring og -opbakning, økonomi, placering af bevillingskompetence, information og uddannelse. Indsatsen omkring demensteknologi hviler oplagt på skuldrene af uddannede og kompetente demensspidskompetencer, som akkumulerer vigtige erfaringer med eksisterende hjælpemidler, teknologier, systemer og projekter ift. de komplekse hukommelses-, sanse- og adfærdsmæssige, mentalt-intellektuelle og kropslige funktionstab. På dette grundlag vil demensspidskompetencerne kunne arbejde målrettet med at skabe vellykkede match mellem borgere og teknologi.

## HVOR SER DU DE STØRSTE MULIGHEDER FOR AT EN KOMMUNE KAN BLIVE MERE “DEMENSVENLIG”?

Når man har fundet de spidskompetencer, der skal forestå arbejdet med afprøvning, opfølgning og implementering af demensteknologierne, er det praktisk at etablere en fysisk udstilling, et livinglab, en udlåns- og biblioteksordning eller lignende, der er placeret geografisk hensigtsmæssigt for borgere, pårørende, (front)personaler m.fl. Dette vil gøre det praktisk muligt for interesserede at få ‘hands-on’ på teknologierne og finde *løsningen* for den enkelte, unikke borger. Medarbejdere der arbejder ‘borgernært’, bør også uddannes mhp. at få generel viden om de eksisterende teknologier, så de både kan spotte borgere, der kan blive mere selvhjulpne med teknologi og understøtte at borgerne får teknologierne tidligt i sygdomsforløbet.

## TRE GODE RÅD TIL EN DEMENSVENLIG KOMMUNE.

- Struktur indsatsen: hvilke mål og planer har man i kommunen? Hvem tager sig af hvad? Husk at tænke velfærds- og demensteknologi ind i nyopførelse af plejecentre og ældreboliger.
- Uddan demensspidskompetencer og giv frontarbejdere et kompetenceløft ift. demensteknologi, også indeholdende etiske og juridiske aspekter.
- Skab vellykkede match med demensteknologi(er) og formidl den gode historie. Det videre arbejde med demensteknologi næres af fortællingen om det, der går godt.

## OM LONE GAEDT

Lone Gaedt, fysioterapeut, M.Ed. og seniorkonsulent på Teknologisk Institut, Center for Velfærds- og Interaktionsteknologi i Odense. Tlf: 72202182 mail: lgt@dti.dk

Har i over 30 år arbejdet med ældre og demens, samt med undervisning inden for sundhedsområdet. Har de seneste 10 år arbejdet specifikt med velfærdsteknologier der retter sig mod fysiske, kognitive og adfærdsmæssige funktionstab. Holder oplæg og temadage, underviser, evaluerer og afrapporterer om effekten af en række velfærdsteknologier.

# 10 PRINCIPPER FOR ET AKTIVT LIV MED DEMENS

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

Demensalliancen har samlet en række videnspersoner inden for rehabilitering, for at få deres bud på hvordan man som fagperson, myndighed og frivillig kan sætte fokus på den rehabiliterende tilgang og derigennem sikre et aktivt liv med demens. Resultatet af arbejdet er et charter med 10 principper for et aktivt liv med demens gennem en rehabiliterende tilgang. Download og læs mere om de 10 principper på Demensalliancens hjemmeside – [www.demensalliancen.dk](http://www.demensalliancen.dk).

## DE 10 PRINCIPPER ER UDVIKLET AF:

- Karin Dahl, Landskoordinator i Eden Denmark, Tovholder
- Ulla Thomsen, Anette Andersen, John Larsen og Conny Winkler Larsen fra Værestedet "Kallerupvej" i Odense
- Lene Fønnesbæk Jensen, Svovlhatten i Odense
- Nanna Aue Sobol, Fysioterapeut, Bispebjerg Hospital
- Rolf Bang Olsen, Gerontopsykiater
- Knud Erik Jensen, Udviklingskonsulent
- Lena Baungård, Demenskonsulent i Herning
- Tine Kjeldsen, fysioterapeut og Demenskoordinator i Sønderborg
- Jytte Leegård og Annette Reinhardt, demenskoordinatorer i Egedal Kommune
- Lone Vasegaard – klinisygplejerske og formand for danske demenskoordinatorer.

## 10 PRINCIPPER FOR ET AKTIVT LIV MED DEMENS

Disse ti principper, for et aktivt liv med demens, er til inspiration til dig, der i hverdagen skaber livet for og med personer som lever med demens. Hvad enten det er gennem dit professionelle virke, frivillige engagement eller du lever med demenssygdom i familien. Lad dig inspirere af det, når I sammen tilrettelægger støtte og tilbud til mennesker med en demenssygdom og deres pårørende.

### PERSONER MED DEMENS

#### 1.

##### **Et aktivt liv med demens kræver støtte og viden til personen selv**

Personen med demens skal opleve den rette støtte på det rette tidspunkt for at bevare styrke og håb. Derfor kræver et aktivt liv med demens i forskellige aldre relevant viden hos alle berørte.

#### 2.

##### **Vedligehold personlige færdigheder og interesser i det gode liv med demens, også i en plejebolig**

Vedligeholdelse af færdigheder øger muligheden for et betydnings- og meningsfyldt liv med demens. At gøre mere sammen med end for, og at have fokus på de små tings betydning, leder til oplevelsen af et godt liv med demens i plejebolig for personen selv, familien og netværket.

#### 3.

##### **Et aktivt liv med demens kræver forebyggelse og bevarelse af funktionsevne.**

Forebyggelse og udsættelse af demenssymptomer kræver viden og vilje til at fastholde så megen fysisk, psykisk og social funktionsevne som overhovedet muligt, samt initiativer til forebyggelse af livstilslags sygdomme.

#### 4.

##### **Tilpasning af omgivelser, der sikrer kompensation af funktionstab**

Teknologi og hjælpemidler anvendes for at styrke selvstændigheden hos den enkelte person med demens.

### PÅRØRENDE

#### 5.

##### **Familier med demens skal kommes i møde**

Familier som lever med demens mødes af mangfoldige faggrupper, som har viden om både demens og rehabilitering. En oplevelse af at blive gået i møde kræver nærvær i mellemmenneskelige møder – uanset personernes opgaver og roller i demenssamarbejdet.

### PERSONALE

#### 6.

##### **Demensrehabilitering gennem et sundt arbejdsmiljø og rette viden**

Rehabilitering er et demenskompetencefelt – en fornyet tilgang til metode og samarbejds-situationer. Fagligt vidende ledelse, sparring, supervision og refleksion er forudsætninger for et godt leve- og arbejdsmiljø.

#### 7.

##### **Demensrehabilitering gennem en tværgående faglig indsats**

Opprioritering af sammenhængende tværfaglig og tværsektoriel indsats for personer med demenssygdom fordrer indsigt i, og respekt for, intentionerne i demensforløbsprogrammerne og rehabilitering.

#### 8.

##### **Den bedste støtte kræver den bedste viden om demens**

Både evidens- og erfaringsbaseret viden om det gode liv med en demenssygdom skal forstærkes.

### SAMFUND

#### 9.

##### **Støtte fra lokalsamfundet til et aktivt hverdagsliv med demens**

Respektfuld og inkluderende støtte til aktivt liv med demens i lokalsamfundet - udeliv, foreningsliv og kulturliv. Forværring af nogle demenssymptomer kan forebygges – fortsæt derfor træning af krop og sind i hverdagens fællesskaber - uanset alder.

#### 10.

##### **Alle i samfundet har en fælles demenssag**

Alle i samfundet har en fælles demens-sag – fortsæt den forenede indsats.

Du kan finde mere viden om tankerne bag de 10 principper på [www.demensalliancen.dk](http://www.demensalliancen.dk).

## 2. BEDRE STØTTE TIL PÅRØRENDE

Øget fokus på målrettet undervisning og videnbaseret rådgivning til personer med demens og deres pårørende. Skab mulighed for aflastning og socialt inkluderende fællesskaber for pårørende med et øget fokus på tilbud til erhvervsaktive pårørende med større omsorgsopgaver.





# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

I et samarbejde mellem Aalborg Kommune, borgere og pårørende udvikles tilbud der fremmer borgernes muligheder for at leve en selvstændig tilværelse i deres kendte bolig og nærmiljø.

### Mål:

- Når en borger er diagnosticeret med en demenssygdom, følger kommunen op med relevant information omkring tilbud og støtte indenfor 4 uger
- Kommunens tilbud til pårørende er så attraktive, at andelen der anvender dem frem mod 2020, øges med 25 %.

(Jf. Aalborg Kommunes Demensstrategi)

## AARHUS KOMMUNE

---

Demensindsatsen skal tilrettelægges og udføres således, at den på bedste vis muliggør livet med demens. Demensindsatsen skal i alle sammenhænge have et rehabiliterende sigte og skal ske i et samarbejde med familie/netværk og frivillige i det omfang det er muligt. Familie og netværk skal opleve, at der er støtte og hjælp gennem hele forløbet og lokalsamfundet skal være en aktiv medspiller i arbejdet for at støtte mennesker med demens. Vi er sammen om demens.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

### Mål:

- Udvikle et Demenshus
- Videreudvikle tilbud til pårørende, der forebygger social isolering

## STEVNS KOMMUNE

---

Borgere med demenssymptomer og deres pårørende skal kende til Stevns Kommunes tilbud.

### Mål under hele forløbet:

- At pårørende oplever sig mødt og inddraget
- At pårørende bliver tilbudt relevant og målrettet undervisning
- At pårørende oplever muligheder for netværk
- At pårørende bliver tilbudt aflastning
- At pårørende er informeret om lovgivningen omkring magtanvendelse

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommune har en vision om, at borgere med en demenssygdom og disses pårørende oplever, at der er støtte og hjælp at hente ved kommunen. En støtte og hjælp der giver dem tillid til, at der tages vare på deres behov i forløbet omkring en demenssygdom. Målet er derfor at skabe rammerne for, at dette kan ske fyldest, både ved at sikre information til, og dialog med, de involverede, samt tilbyde konkrete kommunale tilbud der aflaster de pårørende i forløbet.

## 2. BEDRE STØTTE TIL PÅRØRENDE

I dag er mere end 400.000 danskere pårørende til en person med demens. I højere grad end for de fleste andre sygdomme, er demenssygdomme også de pårørendes sygdom. De pårørende skal ikke kun forholde sig til, at deres nærmeste skal leve resten af deres liv med en uhelbredelig og dødelig sygdom, de står også overfor en fremtid, hvor deres elskede i stigende grad vil glide fra dem og hvor plejen og omsorgen for deres nærmeste vil blive en voksende, og til sidst, uoverkommelig opgave. Derfor er det afgørende, at kommunerne er klar til at møde de pårørende med forståelse for deres situation, og proaktivt går familier og pårørende i møde, med den nødvendige rådgivning, støtte og aflastning.

Alzheimerforeningen anslår, at en pårørende til en hjemmeboende med demens, i gennemsnit dagligt bruger 5-7 timer på pleje og omsorg. Denne voldsomme belastning, har ikke kun følelsesmæssige konsekvenser, men påvirker i en sådan grad det fysiske og psykiske helbred, at mange pårørende bliver både fysisk og psykisk nedslidte. Ældre Sagens undersøgelse fra 2015, med fokus på voksne børn til modtagere af hjemmepleje, viser hvordan livet som pårørende påvirker en lang række aspekter af denne pårørendes liv<sup>1</sup>. Undersøgelsen viste, at 23 % af de adspurgte oplevede et dårligere fysisk helbred og hele 43 % oplevede et dårligere psykisk helbred, som følge af pleje og omsorgsopgaven for deres forældre. Pleje og omsorgsopgaven har også betydning for de pårørendes arbejdsliv, hvor 15 % har måtte melde sig syge og hele 45 % har haft koncentrationsbesvær på arbejdspladsen. Den nødvendige støtte og aflastning i kommunerne, er dermed af stor betydning – både menneskeligt og økonomisk. Kommunerne er dog udfordret af meget begrænset kendskab til kommunens tilbud, hos de pårørende. Ifølge Ældre Sagen har kun 27% kendskab til støttetilbud fra kommunen og frivillige.

### UDFORDRINGER

I arbejdet med at sikre bedre støtte og rådgivning til pårørende, står kommunerne overfor en række udfordringer. Hvor nogle af udfordringerne er lokale, går andre igen på tværs af kommunerne. Her er opstillet en række generelle udfordringer fra de seks kommuner.

### FORSKELLIGE BEHOV OG RESSOURCER HOS DE PÅRØRENDE

Alle familier er forskellige og har forskellige behov og ressourcer – én løsning passer aldrig til alle. Derfor oplever kommunerne udfordringer, i at nå alle pårørende med tilpassede og relevante tilbud. Dette skyldes blandt andet, at kommunerne har svært ved, at nå ud til alle pårørende og se den enkelte pårørendes situation og behov. Flere af kommunerne har fokus på samtalen med, og mellem pårørende. Det kræver dog mod hos den pårørende at åbne op, i en allerede presset situation, hvilket udfordrer kommunerne i at nå ud til alle.

### SIKRE DE RIGTIGE TILBUD

Flere kommuner oplever, at de mangler viden om, hvad de pårørende efterspørger, og hvilken støtte kommunen skal tilbyde, udover samtaler om det, at være pårørende. I Aarhus Kommune har man indrettet indsatsen overfor de pårørende, så den tager udgangspunkt i de konkrete udfordringer,

1. <https://www.aeldresagen.dk/aeldresagen-mener/dokumentation/Sider/voksne-boern-til-modtagere-af-hjemmehjaelp-2015.aspx>

som den pårørende oplever, i stedet for at tage udgangspunkt i fastlåste tilbud og indsatser. I Næstved kommune opleves et konkret behov for omsorgsdage til de pårørende.

## **SIKRE DEN RIGTIGE STØTTE PÅ DE RIGTIGE TIDSPUNKTER**

På samme måde som demenssygdomme er tabuiseret hos personer med sygdommen, er det samme tilfældet hos de pårørende. Dette udfordrer kommunerne i at nå de pårørende tidligt i sygdomsforløbet og i at give de pårørende støtte inden plejeopgaven bliver for stor. Flere af kommunerne ønsker også en langt tidligere forventningsafstemning mellem kommune og pårørende – blandt andet i forhold til behovet for den tidlige indsats for personen med demens. Ofte oplever kommunerne stor taknemlighed, og accept af kommunens hjælp og støtte i slutningen af sygdomsforløbene, men samme indsigt og forståelse er ofte meget svær at opnå i begyndelsen af sygdomsforløbet.

## **PÅRØRENDES VIDEN OM, OG ADGANG TIL TILBUD OG STØTTE**

Ofte har de pårørende meget begrænset viden om kommunens tilbud. Når behovet for støtte opstår, er det ikke begrænset til kommunens åbningstid, hvilket udfordrer kommunerne i at give den nødvendige støtte når behovet er der.

## **AKTIVITETER OG LØSNINGER**

På tværs af de seks kommuner er der to gennemgående fokusområder. Først og fremmest har kommunerne fokus på at sikre, at den pårørende har den nødvendige viden om sygdommen og livet som pårørende, gennem pårørendekurser, temadage og foredrag. Derudover fokuserer kommunerne på at facilitere møder og erfaringsudveksling mellem pårørende gennem pårørendegrupper og pårørendekonsulenter.

### **AALBORG KOMMUNE FOREDRAG OM DEMENS**

Med jævne mellemrum afholdes der foredrag om demens i Aalborg Kommune. Et åbent foredrag om demens er ikke så 'farligt' at deltage i som pårørende, hvis man er lidt beklemt og usikker ved situationen, føler at emnet er tabubelagt, eller blot gerne vil snuse til emnet og forblive anonym.

### **PÅRØRENDEKURSER**

I Aalborg Kommune afholdes der kontinuerligt kurser for pårørende. Kurserne sætter fokus på forskellige emner, der er aktuelle for pårørende til en person med en demenssygdom, herunder demenssymptomer, demenstyper og undersøgelse for demens. Som noget nyt er der iværksat kurser med fokus på samvær og kommunikation med personer med demens.

Derudover er der - i samarbejde med præster - dannet pårørendegrupper som fokuserer på eksistentielle problemstillinger.

At være pårørende til en person med demens kan i perioder være umådeligt svært. Afmagt, frustration og sorg kan tage modet fra selv den stærkeste pårørende. Følelser af skam og skyld, over ikke at kunne slå til, melder sig og fylder den pårørende med dårlig samvittighed. I Aalborg Kommune er der faste pårørendegrupper, som faciliteres af en demens-fagperson, som har viden om demenssygdomme samt en sognepræst, som er vant til at tale om eksistens og møde mennesker i krise. At mødes og snakke sammen i en pårørendegruppe kan løsne op for disse følelser og give håb og nyt mod til at klare hverdagen.

## AARHUS KOMMUNE

I Aarhus Kommune tilbydes familie og netværk rådgivning og vejledning ved bl.a. demensbutikken, demenskoordinatorer og demensnøglepersoner. Endvidere er der tilbud om samtale- og netværksgrupper, hjemmedemenstræning, aflastning i hjemmet, psykologsamtaler, årlige foredrag og fortløbende praksisuddannelse. Tilbuddene kommunikeres via hjemmesider, annoncer, netværk og gennem samarbejdspartnere med fornuftigt udbytte – men alting kan optimeres.

## HILLERØD KOMMUNE

- Demens café hver måned
- Temaaftener
- Pårørende grupper for ægtefæller og andre pårørende
- Café for alle pårørende – temamøder
- Individuelle samtaler med pårørendekonsulenten
- Kurser om demens for patienter og deres pårørende (Hillerød Hospital – hukommelsesklinikken).
- Motion for demente og deres pårørende via LOF
- "Aktiv i din hverdag"/hverdagsrehabilitering

## NÆSTVED KOMMUNE

- Samværsgrupper for pårørende med fokus på mestringsstrategier som pårørende

## STEVNS KOMMUNE

I den periode vi mødte Ulla og Lars (se case i kapitel 1), havde kommunen forvejen kendskab til 5 andre ægtepar, der alle stod med samme udfordringer. De var stort set jævnaldrende, og fælles for dem alle var et ønske om oplevelser, de kunne få sammen som par. Herved opstod ideen til Fredagscafeen. Der er 2 personaler tilknyttet, en aktivitetsmedarbejder fra deres demensdagcenter, samt den lokale demenskoordinator. Det var vigtigt, at det nye tilbud ikke virkede for "kommunalt", da kommunen af erfaring vidste, at det kunne holde nogen fra at komme. Derfor blev det besluttet, at de lejede sig ind på det lokale sociale værested Cafe Stevnen, som drives af KFUM.

*"Til at starte med deltog 5 ægtepar, men cafeen vokser fortsat, og der kommer nu ca. 9 ægtepar hver gang. Vi tager på udflugter, og har sammen besøgt: Den Blå Planet, Knuthenborg Safaripark, det lokale historiske arkiv. Vi spiller spil, laver fysiske aktiviteter, og inviterer foredragsholdere. En af brugerne er tidligere amatør-revyskuespiller, og kan stadig underholde på sjoveste vis. Men de fleste gange bliver der bare hygget, grinnet og sunget".*

I begyndelsen delte de sig, således at et personale gik med de pårørende og et andet personale lavede aktiviteter med borgerne med demenssygdom. Det virkede godt, da de pårørende lærte hinanden godt at kende, men ideen med at få oplevelser sammen som par gik lidt i stykker, "så efter 3 gange blev vi enige om, at de pårørende fremover mødes i pårørendegruppe. Det er tydeligt, at alle nyder samværet, både borgerne med demens, men i høj grad også de pårørende. Den meget afslappede stemning, og den fælles forståelse alle har for hinanden, udgør et frirum, hvor især de pårørende, kan slappe af og lægge paraderne ned".

En stor sidegevinst er, at parrene nu kender hinanden så godt, at de også mødes privat, og har dermed skabt et helt nyt netværk.

## VARDE KOMMUNE

På Varde Kommunes demensplejecentre er der pårørendegrupper, hvor alle ægtefæller regelmæssigt mødes. Grupperne modtager supervision fra ansatte på plejehjemmet. Her drøfter de pårørende oplevelser og følelsesmæssige udfordrende situationer med hinanden og lærer af hinandens erfaringer. Det giver, ud over et sted at få talt om de udfordringer, man som ægtefælle oplever, også et fantastisk miljø blandt de pårørende på plejecentret. Varde Kommune har tre pårørendegrupper, som er for pårørende til demensramte, både til demensramte i egen bolig og demensramte, som bor på plejecenter.





# CASE: AARHUS KOMMUNE

## - DEMENS I BØRNEHØJDE

---

Børn er sjældent tænkt ind i sammenhæng med demens. Men det er en fejl. Dels oplever de i ligeså høj grad som deres forældre, at der er noget galt, når en bedsteforælder får demens, men får ikke altid svar på deres spørgsmål. Dels kan de med deres åbne spørgsmål italesætte problematikken og derigennem medvirke til øget bevidsthed hos både forældre og sig selv. Dette er udgangspunktet for udviklingen af "Anton og Lakridsmysteriet".

Og hvad er Anton og Lakridsmysteriet så helt præcist? Anton og lakridsmysteriet er en bog om demens. Den er skrevet til dig, der snart skal i skole eller lige er begyndt i skole. Du kan læse den sammen med dine forældre eller bedsteforældre. Og hvorfor skal jeg så læse bogen om demens? Jo, det skal du, fordi demens er en sygdom, som rigtig mange mennesker har allerede, eller er i risiko for at få. Derfor er der stor sandsynlighed for, at du allerede kender en person med demens eller kender nogen, der har et familiemedlem med demens.



Anton og lakridsmysteriet kan gøre dig nysgerrig og lidt klogere på, hvad det er med den demens. Bogen åbner for en god snak om, hvad demens er, hvordan ser man at en person har demens og om man kan gøre noget ved det, når man har fået demens. Det kan man. Og kan man gøre noget for ikke at få demens. Det kan man heldigvis også! Man kan og skal passe på sig selv ved at bruge sit hoved hele livet, leve sundt og være socialt aktiv. Det er godt for hovedet og mindsker risikoen for demens. Så det må du allerede nu gerne fortælle alle, du kender!

Bogen indeholder tre præsentationer, dels selve bogen om Anton og lakridsmysteriet, en præsentation af personerne i bogen og endelig en kort info til de voksne om demens og forebyggelse deraf. De to sidste finder man i venstre side på bogens forside. Sætter I lyd til jeres tablets, følger der musik med billederne i bogen.

*E-bogen hentes fra Google Play og App Store. Man skal blot søge på Anton og Lakridsmysteriet.*

## NYE LØSNINGER

Gennem sparring med eksperter og på tværs af kommuner, affødte samarbejdet i Demensrummet en række nye idéer og fokusområder, som kommunerne har taget med sig og som de vil arbejde videre med, for at sikre bedre støtte og rådgivning til pårørende.

### PÅRØRENDEGUIDE

Flere af kommunerne har fornyet fokus på at nå ud til de pårørende tidligere med viden og informationer om livet som pårørende til en person med demens. Nogle af kommunerne har valgt at tage udgangspunkt i Demensalliancens pårørendeguide, som udleveres til pårørende ved de første møder. I Næstved Kommune, vil man udvikle en lokal pårørendeguide. En samlet guide giver blandt andet mulighed for at give pårørende et redskab, hvor de løbende kan finde relevant viden om livet som pårørende, i takt med at sygdommen hos deres nærmeste udvikler sig. Dette kan ofte være en stor hjælp, da pårørende til personer i de tidligere stadier af et sygdomsforløb, let kan føle sig overfuset med information, der på det pågældende tidspunkt ikke nødvendigvis opleves som relevant.

### STYRKET DIALOG MED PÅRØRENDE

Et entydigt resultat af samarbejdet i Demensrummet, var den grundlæggende erkendelse af, at kommunerne konstant skal arbejde imod en styrket dialog med de pårørende. Dette er afgørende for kommunens evne til at forstå den enkelte families behov og møde de pårørende med de tilbud og den støtte, som netop de har behov for. En styrket dialog med pårørende styrker også kommunens behov for, at involvere de pårørende i det rehabiliterende arbejde med borgeren med demens. Her spiller de pårørende en central rolle i at støtte den demensramte borgers deltagelse i tilbud i de tidlige stadier og andre vigtige aktiviteter, som fx sammenfatningen af den demensramtes livshistorie.

I Hillerød Kommune vil man styrke mødet med de pårørende ved at sætte fokus på at uddanne fagpersonalet i demens, og understøttelse af den socialpædagogiske tilgang i pleje- og omsorgsopgaven. I Næstved og Stevn's Kommune er fokus på den personlige samtale med den pårørende. I Næstved gennem fokussamtaler om den pårørendes behov og liv, og i Stevn's gennem systematiske, opfølgende samtaler med demenskoordinatorer i eget hjem efter diagnosen er stillet.

### FLEKSIBEL STØTTE OG RÅDGIVNING

En række af kommunerne vil arbejde imod at skabe flere fleksible muligheder for rådgivning, der strækker sig udover de eksisterende telefontider, da de ser en vigtig opgave i at give de pårørende mulighed for at kunne komme i kontakt med fx demenskoordinatorerne, eller en hotline, når der er behov for det. I flere af kommunerne er fokus også på, at skabe og fastholde fleksible aflastningsmuligheder, både i og udenfor hjemmet.

### TILBUD TIL ALLE PÅRØRENDE

Det er vigtigt for kommunerne at kunne nå en bredere gruppe af pårørende, så tilbud ikke kun målrettes ægtefæller, men også når ud til andre omkring personen med demens. En række af kommunerne, vil fokusere på at etablere pårørendegrupper, der involverer andre pårørende end ægtefællen. Heri ligger også opgaven i at kunne møde en ny generation af pårørende – "google generationen", der ofte vil stille langt større krav til tilbud, og være meget mere krævende i forhold til viden og informationer om sygdomme og behandlingsmuligheder.

## KOMMUNIKATION

En central udfordring for kommunerne, er at nå ud til de pårørende med information om kommunens tilbud. Derfor vil kommuner sætte endnu mere fokus på kommunikation til pårørende om de lokale muligheder for støtte og andre tilbud, gennem sociale medier og ved at gøre informationen overskuelig og let tilgængelig på kommunens hjemmeside. I dette ligger der ikke kun en opgave, i hvor tilbud kommunikeres, men i høj grad også hvordan. Skal kommunerne have succes med at nå de forskellige målgrupper, er det afgørende, at informationen og budskaberne kommunikeres, så de fremstår attraktive og relevante for pårørende til personer med demens i alle stadier af sygdomsforløbet. I Hillerød vil man også fokusere på medarbejderens møde og kommunikation med de pårørende.

I arbejdet med kommunikation til de pårørende er det også afgørende, at kommunerne tydeliggør tilbuddene målrettet de pårørende. Pårørende vil ofte være fokuseret på den sygdomsramtes behov, og vil derfor i meget mindre omfang være opmærksomme på deres egne behov før det er for sent. De vil derfor også sjældent aktivt søge information om støttetilbud til dem selv.

## AFDÆKNING AF LOKALE BEHOV

Generelt er flere af kommunerne blevet opmærksomme på lokale behov for støtte og tilbud. Både i Varde og Næstved Kommune vil man særligt sætte fokus på behov hos erhvervsaktive pårørende. I Varde Kommune er fokus på at afdække behov hos denne gruppe pårørende, hvor Næstved Kommune vil sætte politisk bevågenhed på behovet for omsorgsdage.

## SKABE ET DEMENSVENLIGT LOKALSAMFUND

Afgørende for et trykkeligere liv for pårørende, er at skabe en trykkeligere hverdag for personen med demens. Derfor vil kommunerne arbejde for at skabe et mere demensvenligt samfund, som kan inkludere demensramte borgere i højere grad, end tilfældet er på nuværende tidspunkt og derved give de pårørende en større frihed og følelse af trykkelighed, når deres nærmeste bevæger sig rundt om i lokalsamfundet.



# PÅRØRENDE

## - INDSPARK FRA VIBEKE DREVSSEN BACH, ENERGY2WORK

Skal vi skabe en mere demensvenlig kommune, også for de pårørende, er det afgørende, at vi forstår dem, deres situation og hvor opslidende livet som pårørende er. Vi bad stifteren af Energy2Work, Vibeke Drevsen Bach, sætte ord på, hvilke udfordringer og muligheder en demensvenlig kommune bør være opmærksom på, i kommunens indsats for at støtte de pårørende.

## HVAD ER DE PRIMÆRE UDFORDRINGER, SOM EN DEMENSVENLIG KOMMUNE SKAL VÆRE OPMÆRKSOM PÅ?

Mange ægtefæller oplever over tid at blive så tyndslidte, at de byder sammen, mister grebet og i afmagt reagerer både voldsomt og "demens-uenligt". Sker dét, er følgevirkningerne mangeartede. Klassiske pårørendeindsatser er gode, men rækker ikke hele vejen, hvis ægteskabet og familien skal forblive en tryghedsskabende zone.

## HVOR SER DU DE STØRSTE MULIGHEDER FOR AT EN KOMMUNE KAN BLIVE MERE DEMENSVENLIG?

Mange kommuner prioriterer at give viden, tilbyde grupper og have dialoger med pårørende. Hvis kommunerne desuden begynder at *træne* ægtefæller og familier i at afkode tegn, tolke handlinger og rejse med i den andens forunderlige virkelighed, samtidig med at de øver sig i at trække på flere intelligenser, øges sandsynligheden for velbefindende hos flere.

## TRE GODE RÅD TIL EN DEMENSVENLIG KOMMUNE.

- Betragt ægtefæller og familier, som yderst ressourcefulde kapaciteter. De ved allermest om, hvad der er behov for og hvad der ville være effektfulde tiltag i en demensvenlig pårørende-kommune. Gør dem til med-eksperter!
- Stimulér familier til at skrive biografier spækket med mikro-detaller og helst så tidligt i forløbet som muligt! Skab en strategi for, hvordan I vil arbejde bevidst, systematisk, strategisk og koordineret med at bringe biografien i spil i hverdagen.
- Find en måde at formidle fænomenet demens på, så familier og alle andre næsten intuitivt forstår, hvad demens er, hvordan det måtte være at leve livet med demens, og hvad det kræver af alle vi andre.

## OM VIBEKE DREVSSEN BACH

Master i Organisation- og proceskonsultation, voksenformidler og stifter af Energy2work.dk. Int. certificeret mapper, evaluator, supervisor, underviser og omsorgskvalitetssikrer i Tom Kitwoods teorier og metoder, UK. Har oversat Kitwoods svære teorier og metoder til metaforiske, intuitive og læringsorienterede refleksionsværktøjer samlet i det større "Blomstringsunivers". Formidler af demens som en original fortælling om at "Rejse fra Jorden til Månen". Yder strategisk og kampagnemæssig rådgivning og uddannelse til kommuner, der ønsker at blive en demensvenlig kommune eller skabe demenslandsbyer. Mail: kontakt@energy2work.dk, tlf.: +45 22 78 71 24

# VI ER ALLE PÅRØRENDE!

*Indspark fra Henrik Brogaard, Psykolog, U9vers*

”Virkeligheden er anderledes og meget værre. Det får filmen ikke indfanget. Det værste er ingenting at kunne gøre. Man er magtesløs, og det er forfærdeligt. Det river sjælen ud af kroppen.”

Sådan sagde en ældre mand efter at have set en ellers udmærket film om, hvordan demenssygdommen kan påvirke den demensramte og de nærtstående. Hans ægtefælle gennem 28 år er sunket dybt ind i glemslens tågeverden og har nu svært ved at genkende ham. ”Hun dør fra mig hver eneste dag. Jeg mister hende hele tiden, for hver dag forsvinder hun lidt mere”, fortæller han.

Det er som bekendt ikke nogen nem opgave at leve sig ind i et andet menneskes indre verden. Og når det andet menneske har en demenssygdom, en skade på hjernen, bliver det endnu vanskeligere. For hvordan er det fx at miste evnen til selv at tage sit tøj på, lave mad, finde hjem, kende andre mennesker, huske hvem man selv er, og være ude af stand til at kommunikere med andre mennesker? Hvilke af vore egne livserfaringer kan vi støtte os til for at forstå den demente persons indre oplevelsesverden? Kan vi overhovedet forstå det?

Det er noget andet, når vi skal forsøge at leve os ind i de pårørendes virkelighed. Her har vi masser af livserfaringer at støtte os til. For vi er jo alle pårørende!

Vi ved fra vores eget liv, hvor stor en betydning forholdet til vore nærtstående har for os. Vi har utallige gange erfaret hvordan det påvirker os, når vores far, mor, ægtefælle, søskende eller børn oplever sygdom, skuffelser, ydmygelser og andre livssmerter. I de situationer bliver vi selv berørt. Deres ulykke bliver vores smerte. Vi kan ikke undgå at blive påvirket. De følelsesmæssige bånd til vore nærtstående kan vi nok forholde os bevidst til, men vi kan ikke vriste os fri af dem. Det der sker for dem berører os uundgåeligt. Når alt kommer til alt, er de nærtstående det vigtigste i vores liv. Forholdet til vore nærtstående er sjælens skelet.

Det er denne tavse og dybe almenmenneskelige erkendelse, der ligger bag statens og kommunernes opmærksomhed mod at yde hjælp og støtte til pårørende til demensramte. Alle – ministeren, embedsmanden og den hårdt arbejdende social- og sundhedsmedarbejder ude i frontlinjen – kan umiddelbart forstå den sorg og sjælelige smerte, den ældre mand nævnt ovenfor oplever.

Det er vældig opløftende at erfare, hvordan der rundt omkring i landets kommuner arbejdes målrettet og kreativt med at etablere støtteforanstaltninger af vidt forskellig art til de mange tusinde pårørende til demensramte personer. Særligt opmuntrende er det at se, at respekten for frontmedarbejdernes bestræbelser på at hjælpe både de demensramte personer og deres pårørende, er stigende. For det er lige netop dér, at hele det mægtige omsorgsapparats gode intentioner skal føres ud i livet - i frontmedarbejderens møde med borgeren. Det er dem, der står ansigt til ansigt med den demensramte og deres nærtstående. Det er dem, der hver eneste dag er i nærkontakt med familier, der er ramt af demenssygdommens tragiske konsekvenser.

Vejen frem mod en stadig forbedring af hjælpen til pårørende til demensramte personer må derfor uomtvisteligt gå i retning af at etablere gode vilkår for frontmedarbejdernes daglige arbejde. Vi må ikke glemme at drage omsorg for omsorgsgiverne. Hver gang vi videreuddanner, støtter og hjælper medarbejderne og anerkender dem for deres beundringsværdige arbejde, hjælper vi i sidste ende også de pårørende. Jeg er overbevist om, at det imponerende arbejde 6 kommuner i samarbejde med Demensalliancen har udført, kan inspirere andre kommuner i denne retning.

#### **OM HENRIK BROGAARD**

Uddannet cand. psych. Aarhus Universitet 1992. Mere end 17 års arbejde som psykolog indenfor ældresektoren, herunder 10 års fuldtidsansættelse på stort Plejecenter for ældre i København. Siden 2010 selvstændig i konsulentvirksomheden, u9vers. Arbejder nu i hele Danmark, primært med supervision, foredrag og undervisning for medarbejdere, ledere og pårørende.

# PÅRØRENDEGUIDEN

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

Vi har ønsket at lave en guide for pårørende, der kan besvare nogle af de mange spørgsmål, der opstår i et demensforløb, og som kan støtte pårørende, følelsesmæssigt og praktisk. Ethvert forløb vil dog være forskelligt, og denne guide rummer ikke alle svarerne, men ambitionen er, at man som pårørende, med denne guide, bliver bedre rustet til at leve med en demenssygdom i familien. Guiden er designet til at være en personlig bog, hvor man som pårørende undervejs vil kunne notere sig sine refleksioner og praktiske oplysninger.

Pårørendeguiden kan downloades på Demensalliances hjemmeside ([www.demensalliance.dk](http://www.demensalliance.dk)) og på Ældre Sagens hjemmeside ([www.aeldresagen.dk/publikationer/webshop](http://www.aeldresagen.dk/publikationer/webshop)), hvor det også er muligt at købe trykte eksemplarer af guiden.



# **PÅRØRENDEGUIDE**

**EN STIFINDER FOR PÅRØRENDE TIL PERSONER MED DEMENS**

### 3. KOMPETENCELØFT TIL PERSONALET

Understøt at ansatte, der arbejder med personer med demens, har viden om demenssygdom og deltager i relevant og løbende efteruddannelse i demens. Forøg kompetenceniveau og specialiseret viden om demens på plejecentre, i hjemmepleje og hjemmesygepleje.



# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

I Aalborg Kommune møder vi borgere med demenssygdomme og deres netværk på deres behov med den rette faglighed, kompetencer og etik.

Det betyder, at vi kontinuerligt arbejder med at udvikle medarbejdernes faglige kompetencer på alle arbejdspladser, hvor der er kontakt med borgere med demenssygdomme og deres pårørende.

### Målet er at:

- Aalborg Kommune inden 2017 har etableret et velfungerende VISO-team på demens-området
- Aalborg Kommune styrker opkvalificeringen af medarbejderne i hjemmeplejen og plejehjemmene vha. praksisnær uddannelse
- Medarbejdere, der arbejder med borgere med svær demens eller særlige behov, tilbydes faglig vejledning og supervision
- Nedbringe andelen af magtanvendelse omkring føring og fastholdelse.

(Jf. Aalborg Kommunes Demensstrategi)

## AARHUS KOMMUNE

---

Demensindsatsen skal tilrettelægges og udføres således, at den på bedste vis muliggør livet med demens – på trods af demensen. Derfor er målet at medarbejdere og ledere skal have den højest mulige forståelse af demens og de faglige udfordringer sygdommen medfører, og at ledere og medarbejdere forstår at agere kompetent og fagligt i forhold til samme udfordringer. Det gennemsyrrer hele kommunen, hvor vi sætter fokus på at være sammen om demens.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

Stærk nær- og fag- faglig ledelse

## STEVNS KOMMUNE

---

Alle medarbejdere i døgnplejen har den nødvendige viden om demens, så de er i stand til at yde faglig kompetent støtte og omsorg.

### Mål

- At alle nye medarbejdere har gennemført National Videnscenter for Demens E-learningkursus i demens, indenfor de første 3 måneder af ansættelsen og øvrige medarbejdere inden 1. juni 2016
- At alle ledere, som har ansvar for plejen af borgere med demens, har tilegnet sig den viden der skal til, for at kunne støtte og vejlede medarbejdere

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommune har fokus på medarbejdernes arbejdsforhold og videnskompetencer, til at kunne løfte arbejdet med den demensramte. Derfor har Varde Kommune en vision om, at medarbejdere skal have uddannelser, der er relevante for at kunne løfte opgaven. Én af målsætningerne er, at der i 2018 skal være cirka 70 % social- og sundhedsassistenter og cirka 30 % social- og sundhedshjælpere i plejen. Det vil betyde et markant løft af kompetenciveauet. Derudover gennemfører Varde Kommune en uddannelsesindsats for at fremme de socialpædagogiske kompetencer i arbejdet med demensramte.

# 3. KOMPETENCELØFT TIL PERSONALET

Arbejdet med borgere med demenssygdomme, stiller store krav til de medarbejdere der står i forreste linje, når vi skal sikre den bedste pleje og omsorg til personer med demens og støtte og vejledning til deres pårørende. Medarbejdernes evne til at løfte denne opgave og understøtte den tidlige opsporing, den gode dialog med pårørende og den bedste pleje og omsorg af den enkelte borger, kræver et kontinuerligt fokus på kompetenceudvikling på alle niveauer.

I fremtiden vil vi se flere og flere personer med demens på de danske plejehjem. Det vil i stigende grad være nødvendigt, at alle medarbejdere har en demensfaglig viden. I arbejdet med at sikre bedre sygdomsforløb for personer med demens, vil det tværfaglige arbejde også være et nødvendigt fokusområde i, og omkring hjemmepleje og plejehjem. Et fokus på, hvordan kommunerne sikrer, at de rigtige kompetencer bliver bragt i spil, på de rigtige tidspunkter er afgørende.

Både den enkelte medarbejders kompetenceniveau og samarbejdet med andre fagområder, er i høj grad en opgave, som både den centrale og lokale ledelse skal kunne imødekomme og løse. Men hvordan sikrer kommunerne, at den nære ledelse i hjemmeplejen og på plejecentrene er klædt på, til at håndtere demensudfordringen? Hvordan sikrer kommunerne, at lederne er klædt på, til at håndtere de svære valg omkring ressourcer, pårørende og dagligdagens dilemmaer?

I arbejdet med at sikre kompetenceløft og et bedre arbejdsliv for personalet rundt om personer med demens, har vi i Demensrummet sat fokus på ledelsen, kompetenceløft, det tværfaglige samarbejde og demensområdet image og omdømme som fagområde for medarbejdere.

## UDFORDRINGER

I arbejdet med at sikre, at personalet har de nødvendige kompetencer, står kommunerne overfor en række udfordringer. Nedenfor ses nogle af de udfordringer de seks kommuner møder, i indsatsen for at sikre kompetenceløft hos egne medarbejdere.

### DEMENSFAGLIG UDDANNELSE

Flere af kommunerne efterspørger mere demensfaglig uddannelse på social- og sundhedsuddannelsen, så færdiguddannede elever har større viden om demenssygdomme og behandling. Kommunerne oplever i dag at skulle investere tid og ressourcer i at uddanne medarbejderne efter ansættelsen.

Kommunerne oplever også en udfordring i at skulle overføre den viden, som medarbejderen får på (efter-)uddannelser, til efterfølgende praksis.

Flere kommuner ser samtidig en bredere udfordring i at uddanne andre faggrupper, så de har et minimum af kendskab til demenssygdomme og symptomer. Her er der både tale om kommunes frontpersonale, der møder borgeren og andre faggrupper, der er en del af den daglige behandling og pleje, fx fysioterapeuterne der skal genoptræne et benbrud hos en borger med demens.

Aalborg Kommune har også fokus på, at give frivillige støtte og et minimum af uddannelse om demens, når frivillige inddrages i aktiviteter med borgere med demens.



## **MATCHE BEHOV MED KOMPETENCER PÅ PLEJECENTRE**

Visitering til plejecentre kan medføre en udfordring i forhold til muligheden for at tilbyde særlige kompetencer, der matcher de behov, som de enkelte borgers sygdom medfører. Mange borgere med demens visiteres i høj grad efter hvor der er ledig plads, frem for hvor der er særlige kompetencer – blandt andet fordi der kan være behov for en plads nu og her.

## **MØDET MED DE PÅRØRENDE**

Medarbejderne i kommunerne bliver i stigende grad udfordret i mødet med de pårørende. De pårørende er ofte meget velinformerede og vidende om deres nærmestes sygdom, hvilket kan være svært for den enkelte medarbejder at matche. Samtidig er de pårørende en stor og vigtig ressource i forhold til, at kunne give den bedste pleje og omsorg, med viden og indsigt omkring den enkeltes borgers liv og ønsker. Derfor oplever flere kommuner en udfordring i at styrke medarbejderens dialogkompetencer i mødet med de pårørende, og ruste alle vagtlag til at kunne håndtere dette møde – også når ledelsen ikke er tilstede.

## **LEDELSE**

For at medarbejderen skal kunne give den bedste pleje og omsorg, kræver det en ledelsesmæssig klarhed og opbakning, der anerkender den nødvendige faglige refleksion og nærværet hos borgeren. I Hillerød Kommune stiller man sig spørgsmålet om, hvordan denne ledelsesmæssige klarhed og opbakning sikres, og hvordan man sikrer en tydelig ledelse i alle vagtlag, så alle medarbejdere får støtte og mulighed for at give den bedste pleje.

## **TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE**

I det tværfaglige arbejde, oplever flere kommuner en udfordring i at sikre tilstrækkelig dialog og forventningsafstemning mellem faggrupperne. Dette resulterer ofte i udfordringer i det tværfaglige samarbejde.

## **KULTURÆNDRING**

I Næstved Kommune peger man på en grundlæggende udfordring i den eksisterende kultur i plejesektor, hvor der er behov for en kulturændring fra plejekultur til ” det hele menneske”.

## **BALANCE MELLEM DET PRIVATE OG DET PROFESSIONELLE**

Sidst, men ikke mindst, oplever kommunerne en udfordring i, at støtte medarbejderne i at finde en balance mellem den private og den professionelle sfære. Varde Kommune oplever, at medarbejdere engagerer sig følelsesmæssigt i deres omsorgsarbejde. Det er i sig selv positivt, med udsætter også medarbejderne for en psykisk belastning i arbejdet med demensramte.

## **AKTIVITETER OG LØSNINGER**

Fokus på kompetenceløft hos medarbejderne er ikke nyt for kommunerne. Nedenfor kan du læse mere om, hvordan de seks kommuner arbejder med kompetenceløft i dag og i casen på næste side, kan du læse om, hvordan Aalborg Kommune har sammensat et udviklingsforløb, der kobler teori med praksis.

## **AALBORG KOMMUNE KOMPETENCEUDVIKLING.**

Som led i personalets muligheder for kompetenceudvikling, har Aalborg Kommune i fællesskab med SOSU Nord udarbejdet et 10-dages kursus om demens, hvor medarbejderne er afsted over flere undervisningsgange. *(Læs mere i casen senere dette kapitel).*

## AARHUS KOMMUNE

I dag har minimum 60 % borgere i plejebolig demens eller demenslignende symptomer. Kompetencer i forhold til demens er derfor ikke længere et specialiseret område, men et område, som alle medarbejdere skal have viden om, og færdigheder indenfor. Der tilbydes derfor flere kurser og uddannelser:

- Til medarbejdere: forløbsuddannelse, temaundervisning, råd- og vejledning ved specialister og undervisning i praksis
- Til ledere: lederuddannelse opstartes 2016
- Til pårørende: demenshjemmetræning, råd- og vejledning ved specialister, demens praksisuddannelse, temabaseret uddannelse
- Frivillige og civilsamfund: løbende temaundervisning

## HILLERØD KOMMUNE

I Hillerød Kommune findes der pt.:

- Et plejecenter i kommunen der er certificeret "Eden Alternative".
- En organisering og beskrivelse af snitflader for kompetencepersoner i demensområdet, inklusiv aftaler for løbende kompetenceudvikling:

Aftalt niveau for løbende uddannelse	
Demenskonsulent	Demenskoordinator uddannelse el. diplom uddannelse. Deltage i koordinator årskursus og/eller demensdagene.
Demenskoordinator i Hjemmeplejen	Demenskoordinator uddannelse el. diplom uddannelse. Deltage i koordinator årskursus og/eller demensdagene.
Demensnøgleperson på plejecenter og Rehabiliteringsafdeling	Demenskoordinator uddannelse. Deltage i koordinator årskursus og/eller demensdagene. Deltage i temaarrangementer.
Demensnøgleperson i Hjemmeplejen	SoPu kursus: Demens, diagnose, udredning og behandling (* 10.2025: Omsorg for personer med demens) Deltage i temaarrangementer. Deltage i relevant demensundervisning

**2015:** 100 social- og sundhedsassistenter/social- og sundhedshjælper fik 10 dages kompetenceudviklingsforløb i demensemner af faglige kapaciteter som bl.a. Henrik Brogaard, Mette Søndergaard, Kirsten Gotfredsen, Charlotte Voetmann, Dorte Vennemose Buss, Dorte Birkmose, m.m.

**2014:** Deltog 60 medarbejdere fra 3 plejecentre i 7 dages kompetenceudvikling i forbindelse med Socialstyrelsesprojektet angående forebyggelse af udadreagerende adfærd.

Hvert år er der én uddannelsesdag for ca. 30 nøglepersoner i demensområdet i aktuelle demensemner:

**2015** med Charlotte Agger og Iben Ljungmann "Afærdsproblemer i Ældreplejen".

**2014** med Charlotte Voetmann "Seksualitet og Demens".

**2013** med Marlene Jul Houmann "Beroligende behandlingsmetode".

Plejecentrene holder løbende undervisning af medarbejderne i demenssemner, og hvert år er der undervisning i magtanvendelseslovgivning på alle plejecentre, rehabiliteringsafdelingen og Hjemmeplejen.

## NÆSTVED KOMMUNE

- Etablering af de tværfaglige teams i hele organisationen
- Etablering af miniteams under de tværfaglige teams omkring de komplekse borgerforløb
- Ansættelse af pædagoger i plejecentrene
- Etablering af snoezelrum i alle distrikter

## STEVNS KOMMUNE

På Stevns Kommunes demensplejecenter Brohøj, arbejder de ud fra Vibeke Drevsen Bachs blomstringsmodel. Det er en model, hun har formet ud fra Tom Kitwoods teorier (DCM). Den hjælper kommunen til systematisk at gennemgå beboerne for at sikre, at de har den bedste trivsel, på trods af deres demensdiagnose, og hjælper dem til at se "hele" beboeren. Det er en procesorienteret model, der sikrer at de, ud fra beboerens livshistorie og vaner, samt ønsker, er med til at bibeholde beboerens identitet, tilknytning, inklusion og meningsfulde beskæftigelse længst muligt i sygdomsforløbet. Modellen kræver et tæt samarbejde med pårørende, hvilket er et stort plus. Det er en pædagogisk metode, hvor sundhedsuddannelserne traditionelt er uddannet med en sygdomsfaglig tilgang.

*"Vi ser en højere grad af trivsel hos beboerne efter, at vi er begyndt at arbejde ud fra denne metode. Dette viser sig ved, at de positive følelser træder frem hos beboeren, og samtidig er der hos personalet kommet større forståelse og indsigt i arbejdet med og for beboeren. Vi tilpasser os beboeren og ikke omvendt, vi forsøger at bryde op med institutionsmiljøet, og skabe følelsen af hjem og tryghed. Beboerens højere grad af trivsel har udmøntet sig i et markant fald i antallet i tilfælde af trusler og vold, hvilket har bidraget til en bedre hverdag for både beboere og medarbejdere. Vi tager med til den verden den demente beboer befinder sig i, en verden der kan springe i tid og sted, og som er virkelig for dem".*

## VARDE KOMMUNE

Varde Kommune ændrer frem mod 2018 dimensionering mellem social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter, således at fordelingen bliver 30 % SOSU-hjælpere og 70 % SOSU-assistenter. Formålet er bl.a. at hæve det samlede kompetenceniveau i forhold til stigende kompleksitet i pleje- og omsorgsopgaverne.

Varde Kommune tilbyder samtlige medarbejdere i hjemmeplejen og på plejecentrene kurserne "Demens 1" og "Demens 2", som udbydes af Social- og Sundhedsskolen. Derudover tilbydes medarbejdere på enkelte af kommunes plejecentre "Demens 3". På Varde Kommunes demensplejecenter og på de to øvrige demensafsnit, er det påkrævet, at medarbejderne tager "Demens 1" og "Demens 2".

I foråret 2016 begynder Varde Kommunes socialpædagogiske uddannelsesindsats KRAP. Uddannelsen er hentet fra det socialpsykiatriske område, og står for kognitiv ressourcefokuseret og anerkendende pædagogik. Formålet med denne uddannelse er at give medarbejdere socialpædagogiske værktøjer til at styrke deres kompetencer i arbejdet med demensramte.

## **CASE: AALBORG KOMMUNE**

### **- KOMPETENCEUDVIKLING**

---

Som led i personalets muligheder for kompetenceudvikling, har Aalborg Kommune i fællesskab med SOSU Nord udarbejdet et 10-dages kursus om demens, hvor medarbejderne er afsted over flere undervisningsgange. Efter hver undervisningsgang bearbejdes det gennemgåede stof via praksisobservationer på den vante arbejdsplads. Kurset omhandler identifikation og håndtering af borgere med adfærdsforstyrrelser. Grundlaget for undervisningen er den personorienterede tilgang, som der også arbejdes efter i Aalborg Kommune. De handleplaner, underviserne anvender, er sat op, så de svarer til kravene i Aalborg Kommunes dokumentationssystem. Herved kan medarbejderne gå hjem i praksis og arbejde med planerne. Ligeledes arbejder man på at ensrette måden, der vejledes og rådgives på, så medarbejderne møder genkendelighed i overgangen mellem skolen og kommunen. Der er i planlægningen af kurset lagt meget vægt på, at kurset er praksisorienteret, konkret og med så stor mulighed for transfer som muligt.

## NYE LØSNINGER

Samarbejdet i Demensrummet affødte også en række nye idéer og fokusområder til kommunernes arbejde med at give medarbejderne kompetenceløft og støtte dem og deres mulighed for at give den bedste omsorg.

### PLADS TIL SPARRING OG LÆRING

For at imødekomme det store pres, som mange medarbejdere og ledere møder i arbejdet med demensramte borgere, vil flere af kommunerne øge deres fokus på, at medarbejdere og ledere får bedre muligheder for støtte og sparring. I nogle af kommunerne er fokus på at styrke supervisionsmodeller og tænke dem ind i medarbejdernes kompetenceudvikling. Aalborg Kommune har erfaring, at ledere på demensområdet arbejder under et særligt pres, i forhold til at kunne udstikke en demensfaglig retning og samtidigt foretage vanskelige valg i forhold til ressourcer, medarbejdere, pårørende og konflikter. Aalborg Kommune er derfor blevet inspireret til at se på, hvordan de kan støtte bedre op om disse, fx via et særligt sparringsforum eller undervisningsforløb.

### STYRKET SAMARBEJDE OMKRING UDDANNELSER

Et styrket samarbejde omkring uddannelser på demensområdet, på både lokalt og nationalt niveau, er også et fokus i flere kommuner. Aarhus og Hillerød Kommune vil fokusere på at styrke samarbejdet med lokale uddannelsesudbydere, for at styrke muligheder for demensfaglige kompetenceløft til ledere og medarbejdere. Aarhus Kommune vil derudover også indgå i dialogen på nationalt politisk niveau, i forhold til behovet for en ændring af uddannelsesplanerne på de sundhedsfaglige uddannelsesinstitutioner, så de i højere grad indeholder et fokus på demenssygdomme.

### ROTATIONSORDNING

Et styrket samarbejde i og på tværs af teams, kræver indsigt og fælles viden om opgaveløsningen. For at sikre denne videndeling og øget sammenhængskraft mellem medarbejderne, vil både Hillerød og Stevns Kommune arbejde med muligheden for rotationsordninger i deres organisationer.

### FOKUS PÅ DE SVÆRE SITUATIONER

Der er nogle situationer og overgange, der stiller større krav til samarbejde og til medarbejderens kompetencer. At mestre disse situationer, kræver ofte et ekstra fokus på, hvilke kompetencer, der bliver sat i spil og hvordan. I Hillerød Kommune vil man sætte bl.a. sætte fokus på overgangen fra eget hjem til plejecenteret.

### FOKUS PÅ LEDELSESOPGAVEN

Ikke overraskende er der i kommunerne bred enighed om, at ledelsen af arbejdet afgørende for en god pleje og omsorg. Derfor vil flere af kommunerne også sætte ekstra fokus på netop dette område. Der er fokus på at støtte og styrke lederens demensfaglige kompetencer, give mulighed for sparring omkring svære valg i forhold til ressourcer og konflikter, og på at styrke ledelsens evne til at sikre den nødvendige tværfaglige koordination. Her bliver den relationelle koordinering fremhævet, som et redskab til at styrke det tværfaglige samarbejde.

### FOKUS PÅ DEMENS SOM ATTRAKTIVT FAGOMRÅDE

Aarhus Kommune har gennem Demensrummet fået inspiration til at gøre arbejdet med demens mere attraktivt bl.a. ved at fastholde fokus på, at erfaringsbaseret viden om demens skal dyrkes i praksis og at kulturen omkring dette skal vedligeholdes.

# DET PSYKISKE ARBEJDSMILJØ

## - INDSPARK FRA LOUISE MEINERTZ JAKOBSEN, DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR ARBEJDSMILJØ

Louise Meinertz Jakobsen har i sin forskning observeret det psykiske arbejdsmiljø blandt SoSu assistenter og -hjælpere på 10 plejehjem, også i forhold til arbejdet med personer med demens. Vi bad hende dele tre relevante fokusområder fra forskningen, til inspiration for kommunerne og deres arbejde med at skabe det gode arbejdsliv for plejepersonalet.

### SAMARBEJDE

Samarbejdet er altafgørende for, om plejepersonalet trives og føler sig i stand til at gøre deres arbejde godt. Samarbejdet indenfor de forskellige teams er selvfølgelig vigtigt, men det er også afgørende at man på plejecentrene er i stand til at samarbejde på tværs af teams og skift. "De steder hvor ledelsen påtager sig en faciliterende rolle i forhold til skift og i forhold til at løse problemer, inden det bliver til konflikter, fungerer det bedst". En måde at facilitere det gode samarbejde kan være arrangementer på tværs af teams og afdelinger, så man lærer hinanden bedre at kende.

### DET USYNLIGE ARBEJDE

Rigtig meget SoSu-arbejde er usynligt, og noget man ikke kan se og måle ud fra; fx tager det ofte meget længere tid at tage sig af en beboer med demens, end en beboer uden. At guide en person med demens er usynligt arbejde, i forhold til den hjælp andre beboere har brug for, som kan være mere fysisk. "Det med at tage sig tid til at drikke en kop kaffe eller gå en tur er noget, SoSu'er tit har en god faglig begrundelse for at gøre - både for deres egen trivsel, men i høj grad også for beboernes". I mange tilfælde bør man stole mere på, at de ansatte faktisk har en god faglig begrundelse for at udføre det usynlige arbejde, som er helt centralt for en god ældrepleje.

### PAUSER

Langt de fleste steder opleves det ikke som legitimt, hverken for de ansatte selv, eller for ledelsen, at man kan have brug for at holde pause væk fra beboerne i løbet af en arbejdsdag. Oplevelsen er også, at det kan være meget hårdt at være sammen med personer med demens hele dagen; "man skal hele tiden reagere på deres behov, og man skal hele tiden være til stede og være tunet ind på ind på, hvad der sker omkring en. Det kan være rigtig vigtigt at få lov til at gå fra, for at trække vejret, så man kan komme tilbage til situationen med mere overskud". Indtrykket er, at der bliver arbejdet rigtig hårdt på plejecentrene, og at arbejdet med personer med demens kan være meget krævende. Rådet fra forskeren er, at have en diskussion om pausekulturen med det formål at få skabt nogle faste regler eller rammer.

# SOSU-LINJEN

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

PenSam og FOA har sammen lanceret og udviklet SoSu-Linjen, fordi medarbejderne er en stor og vigtig del af de demensramtes liv. Samtidig kan det også være hårdt at arbejde med mennesker, der har en demenssygdom. Der er social- og sundhedspersonale, som fortæller, at de nogle gange er nødt til at melde sig syge, fordi arbejdet med demensramte er så hårdt. Derfor åbnede PenSam og FOA i januar 2015 SoSu-Linjen. Her sidder socialrådgivere og coaches klar ved telefonen. De er parate til at give støtte og vejledning, hvis en medarbejder for eksempel oplever, at arbejdet med demensramte personer påvirker så meget, at det bliver ved med at fylde efter de er taget hjem.

## SÅDAN FÅR DU FAT I SOSU-LINJEN

Har du brug for sparring eller støtte i det daglige arbejde med personer med demens, kan du kontakte SoSu-linjen tirsdag og torsdag kl. 9-16 på tlf. 44 39 33 49

Du kan også sende en e-mail til [socialraadgivning@pensam.dk](mailto:socialraadgivning@pensam.dk), og bede om at blive ringet op fx mellem kl. 17-19 eller på andre dage.

- Føler du dig til tider presset?
- Fylder dit arbejde - når du har fri?
- Savner du hjælp og støtte?

Ring på  
**44 39 33 49**  
tirsdage eller torsdage  
mellem kl. 09.00 og 16.00.

Her snakker du med en dygtig rådgiver.  
Vi lytter og har tavshedspligt. Du får  
redskaber til at takle svære situationer.

SoSu-linjen  
er PenSam's  
telefonlinje  
med tid til dig



**FOA**

**PenSam**

## 4. TILGÆNGELIGT OG INKLUDERENDE LOKALSAMFUND

Arbejd med at nedbryde stigmatiseringen af demens og øg kendskabet til demens hos butikker, virksomheder og tilbudsydere, så medarbejdere her demonstrerer forståelse af, og kendskab til symptomerne på demens. Tilbyd organiserede aktiviteter, der er specifikke og tilpasset de behov, som mennesker med demens har og understøt de kommunale og frivillige tilbud, der i dagligdagen giver personer med demens mulighed for at engagere sig i lokalsamfundet – herunder gode transportmuligheder.





# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

I Aalborg Kommune ser vi frivillighed og samarbejdet med lokalsamfundet som den direkte vej til gode oplevelser. De frivillige og de ansattes værdier og roller skal spille sammen, og de fælles interesser skal varetages.

### Mål:

- At modne de kommunale arbejdspladser til at blive gode samarbejdspartnere til frivillige og andre samarbejdsformer
- At inddrage nye samarbejdsformer, som åbner op for nye veje til at skabe velfærd for borgere, fx skoler, foreninger, frivillige, aftenskoler, erhvervsliv mm.
- At styrke nuværende samarbejder omkring besøgstjeneste, demenscafe, vågetjeneste, motion, idrætsliv, socialt samvær, kirker m.fl.

(Jf. Aalborg Kommunes Frivillighedsstrategi)

## AARHUS KOMMUNE

---

I Aarhus Kommune er målet, at alle personer med demens, samt deres pårørende, oplever en helhedsorienteret og fagligt stærk indsats. Trygheden er i højsædet, og der arbejdes på at skabe rammerne for et demensvenligt samfund, hvor personer med demens trygt kan leve og færdes. Der skabes ensartet strategi for trygheden i alle lokalområder – vi er sammen om demens.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

Demente borgere skal kunne færdes trygt i kommunen.

### Mål:

- At etablere en bredt sammensat lokal demensalliance, der kan arbejde for et lokalsamfund, der af demente borgere og deres pårørende opleves tilgængeligt og inkluderende.
- At kunne tilbyde information og undervisning til borgerne i kommunen.
- Gennemføre kampagnen ”dement for en dag” i 2016.
- Etablering af 10 Marguritteruter i kommunen rundt om ældreområdet centre og i byrummet.

## STEVNS KOMMUNE

---

Demens er et fælles anliggende.

### Mål:

At vores Frivillighedscenter også har fokus på, at hverve frivillige til demensområdet. At borgerne i lokalsamfundet tilbydes undervisning i demenstegn, og hvordan man hjælper.

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommune har en vision om at skabe et demensvenligt civilsamfund. I denne vision indgår elementet om, at skabe en større åbenhed og viden i befolkningen om demens. Dette er en væsentlig vision, da vi er af den overbevisning, at vi som kommune ikke kan alt. Varde Kommune kan ikke tilbyde en tro kopi af det liv, som en person, der rammes af demens, havde før sin demenssygdom, men det kan derimod den omgangskreds og det lokalsamfund, som personen er vant til at færdes i. Derfor er målsætningen, at civilsamfundet får kendskab til demens, symptomer, adfærdsmønstre m.m., således at det bliver lettere at inkludere personer med demens, frem for at ekskludere dem fra fællesskabet.

## 4. TILGÆNGELIGT OG INKLUDERENDE LOKALSAMFUND

Et tilgængeligt og inkluderende lokalsamfund, er afgørende for at sikre et aktivt og trygt liv for borgere med demens, og en afgørende del af, at skabe et demensvenligt samfund. Det er ikke kun et spørgsmål om, hvordan kommunen styrker samarbejdet med grupper af frivillige, men også om hvordan alle i lokalsamfundet, bidrager med overskud til at møde den demensramte med forståelse og hjælp, når behovet melder sig. Her er kommunen og kommunens medarbejdere kun en del af løsningen. I et tilgængeligt og inkluderende lokalsamfund kan borgeren med demens trygt tage bussen, eller gå i banken og supermarkedet, uden at risikere at blive mødt med utålmodighed og manglende forståelse for de udfordringer, som et liv med demens bringer med sig. I et demensvenligt lokalsamfund har borgere, lokale virksomheder og organisationer viden om demens, og er opmærksomme på, hvordan de kan møde og støtte den enkelte borger. Særligt er hjælpen fra alle i lokalsamfundet vigtig, når en person med demens mister orienteringen og ikke formår at finde hjem, hvilket i sidste ende kan have fatale konsekvenser.

Kommunen kan ikke alene løfte denne opgave, men kan være skaber og facilitator for en lokal bevægelse, ved at udbrede viden, samle aktører og stille redskaber til rådighed for lokale borgere, virksomheder og organisationer.

### UDFORDRINGER

Kommunerne har stor erfaring omkring samarbejdet med frivillige, der søger en aktiv rolle i at støtte borgere med demens. Kommunerne står dog overfor nogle konkrete udfordringer, i at engagere og facilitere involvering fra en bredere kreds i lokalsamfundet.

### TABU OG MANGLENDE VIDEN

På samme måde som demens er tabubelagt for mange personer med demens og deres pårørende, oplever kommunerne også at demens er tabuiseret i samfundet generelt.

Kommunerne oplever også en manglende viden om demenssygdommene, og dermed også om, hvordan man møder en person med demens, og hvordan man kan hjælpe, når behovet melder sig. Det kan være svært for kommunerne, at trænge igennem med viden om demens til den bredere befolkning, og sætte demens på dagsordenen. Særligt borgere, der ikke har demens tæt på livet er svære at nå for kommunerne.

### LOKALE FORSKELLE

I geografisk store kommuner, med flere bymiljøer og lokalsamfund, oplever kommunerne også lokale forskelle, hvor lokalsamfundet har hver deres særkende, styrker og udfordringer. Det betyder at demensudfordringen ikke nødvendigvis kan italesættes ens, og i endnu højere grad, at løsninger skal tænkes lokalt.

# AKTIVITETER OG LØSNINGER

De seks kommuner har omfattende erfaring med, at inddrage frivillige og civilsamfundet i tilbud til personer med demens, og give de frivillige de bedste muligheder for, at udvikle nye og meningsgivende tilbud. Kommunerne tænker også bredere, og i casen kan du læse mere om hvordan Aalborg Kommune vil rekruttere 4.000 Demensvenner, og hvordan Varde Kommune har etableret en lokal Demensalliance. Hillerød Kommune, vil arbejde med at tænke det demensvenlige samfund ind i en ny bydel, hvilket du kan læse mere om i næste kapitel.

## AALBORG KOMMUNE

### CAFÉEN I VEST - ET SAMARBEJDE MELLEML CIVILSAMFUNDET OG KOMMUNEN

Aalborg Kommunes demensstrategi, med målet om høj kvalitet i tilbud til mennesker med en demenssygdom, matcher Menighedsplejens mangeårige erfaring med demensområdet. Menighedsplejen er en frivillig forening, som yder omsorgsarbejde. Foreningen arbejder sammen med både kommunens demenskoordinator og demenssygeplejerske. Konsulent og koordinator, Birgitte V. Mortensen beskriver det som *"et fantastisk positivt samarbejde"*.

Menighedsplejen har en aflastningstjeneste, med særligt fokus på aflastning af pårørende til borgere med demens i eget hjem. Derudover har foreningen, Caféen for borgere med demens, og har udviklet ideen om Candlelight Dinners for borgere med demens og deres pårørende. De laver erindringsdans, sanghæfter for borgere med demens, har fokus på sanser og berøring, har erindringsgrupper og erindringskasser og meget andet.

Aalborg Menighedspleje og Aalborg Kommune driver i samarbejde, et cafétilbud til hjemmeboende med en demenssygdom kaldet Caféen i Vest.

Caféen har åbent hver onsdag året rundt fra 13-16, og har en fast kerne af mennesker med forskellige demenssygdomme. Af og til stopper én, og en ny begynder, men der vil altid være en fast gruppe. De fleste bor i eget hjem og oplever, at caféens gæster bliver deres nærmeste og tryggeste netværk udenfor familien. Kommunen stiller lokale til rådighed, hjælper med at klæde de frivillige på til opgaven, og giver supervision. De frivillige er de varme hænder og er en fast kerne også. De både henter og bringer brugerne, besøger dem i eget hjem, laver program og udfører det. De laver kaffebord og fester, og bliver tæt knyttet til gæsterne (brugerne). Menighedsplejen har selv en frivilligkoordinator, der søger penge til aktiviteter og sørger for kurser til, og forkælelse af de frivillige.

*"Det fællesskab, man bliver en del af, er så varmt og tæt, at vi bliver hinandens venner og brugerne kan ikke vente til det bliver onsdag igen" siger Birgitte V. Mortensen, "vi synger meget og danser, deler oplevelser, tager på ture og får gæster udefra, der kan noget særligt. Et tæt og varmt fællesskab er nøgleordene, hvor vores gæster ikke er bange for at dumme sig og kan være sig selv - vi passer på hinanden!"*

## FRIVILLIGHEDSPOLITIK

I Aalborg Kommune er der stort fokus på frivillige. Kommunen har bl.a. en social frivilligpolitik, så der ikke hersker tvivl om, hvilke opgaver det faste personale udfører, og hvad de frivillige kan hjælpe med. Herudover er der i Ældre og Sundhed ansat en frivillighedskoordinator, hvis primære arbejdsområde er frivillige og kontakten til eksterne samarbejdspartnere.

Frivillighed har mange former og kan udføres på mange måder - lige fra besøgsven til cykelpilot. Som frivillig kan man bidrage med den indsats og den tid, man selv vælger at prioritere. I Ældre og Sundhed handler frivillighed om at skabe sundhed - for både dig og andre, udvide dine sanser, skabe anderledes oplevelser, skabe netværk, skabe relationer, forebygge ensomhed og være med til at gøre en forskel.

Og her er hver en hjælp velkommen!



## **KLUBHUSET – SAXOGADE**

I Klubhuset Saxogade 14 C, mødes yngre og tidligt demensramte borgere til forskellige klubtilbud.

Klubtilbuddene er opdelt i forskellige interesseområder. Den enkelte klub er brugerstyret; dvs. man vælger selv, hvad man vil fordybe sig i. Der er en demensfaglig medarbejder tilknyttet hver klub. Eksempler på klubber:

### **REJSEKLUBBEN**

I rejseklubben kan mennesker med en demenssygdom mødes, og dele mange gode minder og sjove historier fra rejser over hele verden.

### **MUSIKKLUBBEN**

I musikklubben snakker man om, og lytter til hinandens yndlingsmusik og fortæller om store musikoplevelser. Hvis der dukker en koncert op, som flere ønsker at opleve, laves en fælles koncerttur. Bagefter genopleves koncerten og man snakker om musikken. Musikklubben er åben for idéer og ønsker fra deltagernes side.

## **AARHUS KOMMUNE**

Aarhus kommune har et velfungerende frivillignetværk, og tilbyder undervisning og oplysning af frivillige, taxa- og buschauffører, politiet, virksomheder mv. Sundhed og Omsorgs strategi bygger på medborgerskab, og lokalsamfundet er således tænkt ind som aktivt element i det nye demensbyggeri. Derudover inviteres frivillige i højere grad ind i arbejdet, i forhold til fysisk træning i den tidlige fase, og der søges et øget og tættere samarbejde med frivillige organisationer og foreninger.

## **NÆSTVED KOMMUNE**

- Undervisning af sygeplejersker i lægepraksis har øget samarbejdet i forhold til tidlig opsporing.
- Ældrerådet er gået ind i formidlingsopgaven, og har afviklet borgermøde med spændende indlæg, der gjorde alle tilstede klogere på emnet.

## **STEVNS KOMMUNE**

- 2 medarbejdere uddannes som demensven-instruktører.
- Når borgere med demens kommer i dagtilbuddet, bliver de hentet af den lokale chauffør fra Movia. I Stevns kommune findes en rigtig ildsjæl som formår at være inviterende og motiverende. Chaufføren har fået et godt kendskab til borgerne, og hun tager hånd om dem fra det øjeblik hun har kontakt med dem, til de er ankommet i dagtilbuddet. Chaufføren er opmærksom, og opdager de små forandringer hos borgerne, som hun deler med personalet. Hun guider og tager hånd om dem, og ved hvor de hver især kan motiveres og skal støttes. Dagtilbuddet starter hos hende, og hun er medvirkende til at helhedsoplevelsen bliver god.

## **VARDE KOMMUNE**

Varde Kommune er i gang med flere tiltag for, at øge interessen for og viden om demens hos lokalbefolkningen. Det Varde Kommune bl.a. gør, er at arrangere offentlige møder og foredrag og skabe presseomtale. Kommunes deltagelse i Demensrummet har bidraget hertil.

## **CASE: VARDE KOMMUNE**

### **– LOKAL DEMENSALLIANCE**

---

Varde Kommune har stiftet en lokal Demensalliance, med repræsentation fra de lokale afdelinger af Demensalliances partier, den lokale Erhverv- og Turistforening, Ældrerådet og Regionen. Formålet er at skabe en fælles alliance for åbenhed om og inklusion af borgere med en demenssygdom.

Alliancen vil bl.a. arbejde for at udbygge dialogen med praktiserende læger, om tidlig opsporing og udredning af demens. Kortlægge eksisterende tilbud om støtte til pårørende, og på den baggrund vurdere behovet for at supplere eksisterende tilbud, Tilbyde information og undervisning til ansatte i butikker, apoteker, Borgerservice, biblioteker, frisører mv. om, hvordan man kommunikerer med personer med demens, Afprøve konceptet "Demensvenligt Lokalsamfund" i et lokalområde i kommunen. Konceptet kan bl.a. omfatte information til og undervisning af mange borgere om, hvordan man kommunikerer med personer med demens. Det kan også omfatte fysisk indretning og skiltning i det offentlige rum.

## **CASE: AALBORG KOMMUNE**

### **– DEMENSVENNER**

---

Aalborg Kommune har allerede igangsat arbejdet med Demensvenner og har sat en konkret målsætning, om at skaffe 4000 demensvenner inden den internationale Alzheimerdag den 21. september 2016. For at nå dette mål, har Aalborg Kommune bl.a. udarbejdet kommunikationsmateriale om projektet, som er publiceret på kommunens hjemmeside og intranet, på kommunens facebookside, på infoskærme i busser, biblioteker og på en lokal tv-station. Herudover afholdes informationsmøder om initiativet med relevante aktører, fx hjemmeplejen, private leverandører, uddannelsesinstitutioner, frivillige foreninger, erhvervsforeninger, trafikelskaber, biblioteker, sognepræster, andre forvaltninger, taxaselskaber og mange flere.

## NYE LØSNINGER

Særligt i arbejdet omkring det tilgængelige og inkluderende lokalsamfund – det demensvenlige lokalsamfund – gav samarbejdet i Demensrummet anledning til nytænkning. Nedenfor kan du læse mere om de koncepter og løsninger, som de seks kommuner hver især vil arbejde videre med.

### DEMENSVENNER

De fleste kommuner har valgt, at bidrage aktivt til at nå målet om 100.000 Demensvenner i Danmark. Ovenfor er det beskrevet hvordan Aalborg Kommune er gået aktivt ind i arbejdet omkring Demensvenner, men også i Stevns og Varde Kommune, vil man aktivt søge, at styrke den lokale viden om demens, ved at rekruttere lokale demensvenner. I Stevns vil man, i samarbejde med frivilligheds-koordinatorer, hverve lokale ambassadører og Demensvenner, og tilbyde undervisning til de lokale handlende, taxachauffører og medarbejderne i kommunens Borgerservice. Varde Kommune vil arbejde for, at oplyse og give frivillige foreninger værktøjer til at inkludere personer med en demenssygdom. Derudover vil Varde Kommune også undervise og oplyse om demens i folkeskolerne.

### LOKALE DEMENSALLIANCER

For at sikre et stærkere lokalt samarbejde, har flere kommuner i gangsat arbejdet med at etablere lokale Demensalliancer, hvor kommunen kan inddrage en bred gruppe af interessenter, i både udvikling og iværksættelse af nye initiativer. De lokale alliancer skal således sikre udviklingen af det demensvenlige samfund lokalt. Her er både Varde og Aarhus Kommune godt i gang med arbejdet, og som beskrevet tidligere i dette kapitel, har Varde Kommune inviteret lokale afdelinger af Demensalliancens parter, den lokale Erhverv-og Turistforening, Ældrerådet og Regionen til at træde ind i alliancen.

### STYRKET SAMARBEJDE MED LOKALE NØGLEAKTØRER

Flere kommuner har også sat fokus på, at styrke samarbejdet med udvalgte lokale aktører på, og omkring, demensområdet. I Aarhus Kommune vil man sammen med patientforeningen styrke netværksdannelsen og engagementet i civilsamfundet på demensområdet. Aarhus Kommune vil også fastholde samarbejdsaftalen mellem Sundhed og Omsorg og den lokale Alzheimerforening i Aarhus, i arbejdet for fælles mål for tilbud til demensramte og deres pårørende. Derudover vil Aarhus Kommune søge, at etablere et tættere samarbejde med det lokale politi. I Stevns Kommune er fokus blandt andet på, at styrke samarbejdet med kommunens frivillighedskordinator.

### KOMMUNIKATION

For at imødekomme udfordringen omkring manglende viden om demens i lokalsamfundet, vil flere af kommunerne igangsætte målrettede kommunikationsindsatser. Gennem digitale og trykte medier, vil kommunerne arbejde for at kommunikere om demenssygdomme, og om betydningen for at skabe det gode liv for personer med demens. I Næstved Kommune vil man bl.a. arbejde med video til youtube, lokale biografer og kommunens sociale medier. Stevns Kommune vil forsøge at styrke den lokale viden, gennem husomdeling af informationspjecer om demens i demensplejecentrets nærområde.

### TÆNK DEMENSVENLIGT I BYRUMMET

Hillerød Kommune har en unik mulighed for, at tænke det demensvenlige samfund ind i fundamentet af lokalsamfundet i den nye bydel, Farvholm. Hillerød Kommune vil udnytte dette til at afsøge, hvordan det demensvenlige samfund kan styrkes ved, at bygge bofællesskab for demensramte borgere og pårørende i sammenhæng med plejecenter for, at skabe den gode overgang fra hjem til



plejebolig. Man vil kunne bygge bofællesskabet med henblik på, at pårørende kan hjælpe hinanden i hverdagen. Etablere bofællesskaber og plejecentre, der er åbne til det omkringliggende bysamfund med fx en café, sammenhæng til daginstitution og anvende den daglige trafik af gående fra den nye station til det nye sygehus, som en positiv forstyrrelse på bygningens ene side. Hillerød Kommune ønsker at beskrive muligheder for byplanlægning, så der skabes bro mellem kulturer og alder. Ved at skabe et lokalsamfund, der inddrager både samfund og den sygdomsramte, kan man undgå eksklusion, ensomhed og isolation.

Også i Næstved Kommune, forholder man sig til hvordan det byggede lokalsamfund, gøres mere demensvenligt, og man vil derfor arbejde imod at udvikle "Demens-Margueritruter".





# DEMENSVENLIGT DANMARK - 100.000 DEMENSVENNER

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

"Demensven" er et initiativ drevet af Alzheimerforeningen. At være Demensven er først og fremmest en tilkendegivelse af, at man gerne vil sætte sig ind i demens. En Demensven er en person der har besluttet at give en håndsrekning til et menneske med en demenssygdom. Det første skridt er at få viden om demens, som kan bruges til at hjælpe mennesker med en demenssygdom. Den hjælpende hånd består af dét du selv kan bidrage med – en venlig hilsen, en tålmodig hjælp med at finde den rigtige bus, en times gåtur i skoven, et ugentligt besøg derhjemme, eller et opmærksomt spørgsmål til en person, der måske er faret vild. Du vælger selv.

En Demensven rækker hånden ud, når man møder et menneske med demens i hverdagen – fx derhjemme, i opgangen, på villavejen, i butikken, på arbejdspladsen eller der hvor personen er kommet på afveje eller har brug for hjælp.

Det er gratis at blive Demensven. Besøg [www.demensven.dk](http://www.demensven.dk) og tilmeld dig. Så får du tilsendt Vennebogen med gode idéer og tips til hvordan du kan gøre livet lidt nemmere for mennesker med demens.

*Bliv Demensven nu på [www.demensven.dk](http://www.demensven.dk)*



# 5. FLERE DEMENSINDRETTEDE BOLIGER

Understøt det stigende behov for demensvenlige boliger gennem demens-indretning og demens-sikring af nye og eksisterende plejeboliger. Skab fysiske ude- og inde miljøer, der er tilgængelige og lette at navigere i for mennesker med demens, og skab boligmiljøer, der understøtter, at personer med demens kan leve længere i deres eget hjem med mindst mulig unødigt belastning af sundheds- og plejepersonale.



# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

Aalborg Kommune har et særligt fokus på byggeri og boliger for borgere med demens, og har derfor vedtaget følgende principper for byggeri:

**Mål:**

- Der etableres flere plejecentre udelukkende for borgere med demenssygdomme
- Al nybyggeri og renoveringer af plejeboliger tager udgangspunkt i de særlige behov hos borgere med demens
- Det betyder, at der tages højde for bygningens funktionalitet, indretning, fleksibilitet samt evne til at regulere de stimuli beboerne skal udsættes for.

(Jf. *Aalborg Kommunes Demensstrategi*)

## AARHUS KOMMUNE

---

Visionen for Aarhus Kommune er, at alle plejeboliger skal være optimerede i en sådan grad, at beboere og pårørende oplever, at boligen er sikker og tryk samt opleves som et sted, man har lyst til at leve. Derfor er målet, at alle boliger har en indretning, ude som inde, der reducerer lysten og muligheden for at beboere med demens kan forville sig væk fra boligen til risikofyldte områder. Gennem strategien om at vi er sammen om demens, er målet at standarden højnes i alle lokalområder ved hjælp af vidensdeling og faglig sparring på tværs.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

At demensramte borgere til stadighed bor der, hvor deres behov bedst tilgodeses.

**Mål:**

At etablere flere demensvenlige aflastnings- og indslusningspladser i tilknytning til demenspladserne.

## STEVNS KOMMUNE

---

Beboere på plejecentrene skal opleve, at boligerne er demensvenlige.

**Mål:**

At boligen inden 2020 er indrettet, så den guider til brug af boligens faciliteter.

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommunes vision for demensvenligt boligbyggeri er, at skabe rammer som understøtter den pleje og omsorg, samt de aktiviteter, som borgere såvel som medarbejderne har behov for. I overensstemmelse med Varde Kommunes overordnede vision "Vi i naturen", indeholder fokusområderne for demensvenligt byggeri, et særligt fokus på udearealer og demensramte borgeres mulighed for at komme ud og være i naturen.

Varde Kommune har en målsætning om, at optimere de eksisterende plejeboliger til at være mere demensvenlige. Prognoser viser, at kommunens plejeboliger i fremtiden vil være beboet af et større antal personer med en demenssygdom, end tilfældet er i dag. Derfor er målet, at optimere demensvenlig boligindretning og demensvenligt byggeri. Boligerne skal samtidig kunne rumme borgere med andre plejebegreb end demens.

Varde Kommune har planer om et erstatningsbyggeri for kommunens største demensenhed. Ved indretning af nye eller ombyggede demensenheder, vil boliger, fællesarealer og udearealer blive tilpasset de demensramtes behov.

# 5. FLERE DEMENSINDRETTEDE BOLIGER

Det er kendetegnende for alle demenssygdomme, at den demensramte person er rum- og retningsforstyrret og har svært ved at orientere sig og finde omkring. Mennesker med moderat til svær demens, har svært ved at klare sig i egen oprindelige bolig. Derfor er det nødvendigt, at vi har plejeboliger, der er indrettet til mennesker med demenssygdomme.

Det anslås at 2/3 af beboerne på plejecentre har demens. Alligevel udgør antallet af demensegnede boliger kun en lille del af visiterede boliger til ældre; knap 6.000 ud af godt 46.000 plejeboliger ifølge kommunernes egne indberetninger til Danmarks Statistik. Vi skal have flere demensegnede boliger nu. Når kommuner ombygger eller bygger nye plejeboliger, skal de være indrettede til mennesker med demens.

For kommunerne ligger der en udfordring, både i forhold til at bygge nye og flere plejeboliger, men også i at tilpasse og demensindrette de eksisterende plejehjem og plejeboliger. Kommunerne har derfor brug for viden om, hvordan man bygger og indretter demensvenligt, men også om hvordan arbejdet kan finansieres på nye måder, så kommunerne er rustet til fremtidens plejebolig behov.

## UDFORDRINGER

I arbejdet med at sikre flere demensvenlige boliger, står kommunerne overfor en række udfordringer. Lokale udfordringer i forhold til indretning af nye og eksisterende plejeboliger, og i forhold til overgangen mellem egen bolig og plejecentre. Derudover oplever kommunerne nogle generelle udfordringer i forhold til udvikling og finansiering af nybyggeri og i forhold til lovgivning på området.

### INDRETNING I EKSISTERENDE PLEJECENTRE

I takt med at andelen af beboere med demens på landets plejecentre stiger, stilles der større krav til demensvenlig indretning af de eksisterende plejecentre. Denne udfordring, bliver bl.a. fremhævet af Stevns Kommune, der i deres eksisterende plejecentre oplever udfordringer med at skabe demensvenlig indretning gennem bedre bruge af lys, farver, skiltning og muligheder for særlig skærmning.

### INTEGRATION AF TEKNOLOGI

Der er ofte behov for at tænke teknologiske løsninger ind i den demensvenlige bolig. Her er kommunerne dog udfordret af ønsket om, at teknologi skal virke uden personen med demens ved den er der. Generelt skaber brugen af teknologiske løsninger, en række etisk og økonomiske udfordringer som kommunen skal forholde sig til. Bl.a. oplever Hillerød Kommune, at de økonomiske rammebæleb og ønsket om en lav husleje, giver udfordringer i forhold til at opføre byggeri som lægger vægt på fleksibilitet og teknologi.

### OVERGANG FRA EGEN BOLIG TIL PLEJECENTER

En af de største udfordringer for den enkelte borger og de pårørende, i forbindelse med boligen, er overgangen fra egen bolig til plejecentre. Kommunerne oplever, at borgerne ofte flytter på plejecenter så sent i forløbet, at de har svært ved at falde til og ægtefællerne har svært ved at give slip. I Næstved Kommune ser man blandt andet en udfordring i den generelle opfattelse af, at man skal

blive længst muligt i eget hjem. Det er for mange det værste at forestille sig, at skulle flytte i en plejebolig, også selvom de stort set intet kendskab har til, hvad denne boligtype har at tilbyde. Den første tid efter indflytningen på plejecentre, er ofte også meget belastende for de pårørende.

## **LOKALENHEDER MED DE RIGTIGE KOMPETENCER**

I Varde Kommune oplever man, at mange borgere ønsker, den dag de skal flytte i plejebolig, at bo i nærheden af det sted, hvor de har haft deres liv og virke. Samtlige plejecentre skal derfor have kompetencer til at varetage borgere med en demenssygdom. Varde Kommune har tre specialenheder, som kan varetage demensramte borgere med særlige udfordringer – men herved stilles borgeren og den pårørende i en situation om at skulle vælge, om den demensramte skal bo potentielt langt fra det område, de kender og herved vælge den specialiserede medarbejderstab, eller om man skal vælge lokalområdet og den mere generalistorienterede omsorgsmedarbejderstab.

## **LOVGIVNING**

Flere af kommunerne oplever udfordringer omkring den eksisterende lovgivning. Kommunerne peger særligt på udfordringer i forhold til muligheden for, at kunne flytte beboere hurtigere og mere fleksibelt, når behovet opstår. Aarhus Kommune peger på udfordringer i forhold til hvordan en demensbolig skal klassificeres, og udfordringer i forhold til krav om, at bygge efter almennyttigboliglovgivningen, hvilket giver udfordringer hvis kommunens ønsker at bygge utraditionelt fx ét rums boliger med fælles badefaciliteter og foretage hurtige ind og udflytninger. I Hillerød Kommune peger man på, at lovgivning og samtykkeregler giver udfordringer i forhold til både teknologiske hjælpemidler og ved brug af magtanvendelse.

Derudover opleves der udfordringer i forhold til offentlig udleje af lokaler til kommercielle formål, hvilket kommer i spil, når kommunerne ønsker at skabe stærkere sammenhæng mellem lokalmiljø og demensboliger - fx ved at integrere en butiksgade i demensbyggeriet.

## **AKTIVITETER OG LØSNINGER**

Nedenfor kan du læse mere om hvordan kommunerne i dag arbejder med, at sikre flere demensvenlige boliger både i og uden for kommunens plejecentre. Kommunerne kigger både på de lokale og konkrete behov, og på hvordan kommunen som helhed møder behovet for demensvenlige boliger. I casen senere i dette kapitel, kan du læse om hvordan Hillerød Kommune vil tænke demensvenligt i en hel ny bydel.

### **AALBORG KOMMUNE DET GODE UDELIV**

På plejehjemmet og aktivitetscenteret Lions Park har Aalborg Kommune arbejdet med, hvordan man ved bevidst indrettede omgivelser (fysiske og menneskelige), stimulerer til det gode udeliv til gavn for borgerne og særligt beboere med demens. Rigtig mange interessenter i lokalmiljøet har været med i omdannelsen fra arkitekttegnet gårdhave til et stimulerende havemiljø, med ledelinjer, planter som beboerne har valgt, græs der skal slås og meget mere. Projektet, der er en del af et større projekt omkring rehabiliterende og sundhedsfremmende interventioner på plejehjem, har vist hvor vigtige omgivelserne og personalets støtte i aktiviteterne er for beboernes hverdag. Det gælder om at etablere omgivelser, der fremmer en aktiv hverdag, fremfor designs, der forvirrer, frustrerer og resulterer i en passiv hverdag på plejehjemmet.

## OPGANGSFÆLLESSKABET CAROLINE SCHMIDTS MINDE

Huset er et bofællesskab, fortrinsret for yngre borgere under 70 år, som er udredt med en demenssygdom. Det er et tilbud til borgere, som grundet deres demenssygdom har behov for let støtte i dagligdagen, og som måske ønsker mulighed for at deltage i et netværk blandt ligestillede. Man skal kunne være alene på lørdage og søn- og helligdage, samt i aften- og nattetimerne. Visitationen visiterer borgere til tilbuddet i samarbejde med lederen af Aalborg Kommunes Videnscenter for demens, som vurderer om borgeren er i målgruppen til opgangsfællesskabet.

## AARHUS KOMMUNE

Samtlige boliger i Aarhus kommune er gennemgået med henblik på at sikre "den ydre skal". Dvs. der er iværksat opgradering af samtlige haveanlæg med henblik på sikkerhed og tryghed. Der er endvidere søgt midler til opgradering af boliger fra satspulje og fokus er rettet mod besjæling af indre arealer.

Samtidig er der iværksat byggeri af 75 specialboliger (demens) og 50 demensboliger, samt et demens kraftcenter. Et kraftcenter, hvor viden og læring om demens produceres og formidles, hvor oplysning, vejledning og uddannelse kan hentes af alle borgere, hvor træningsfaciliteter for mennesker med demens og deres pårørende er et naturligt element og et center, hvor mennesker med demens kan bo og leve et godt og trygt liv. Det underbygges af, at det er et sted, der er en naturlig integreret del af det omkransende samfund. Her kommer og går børn, unge og ældre til fælles aktiviteter eller i



små butikker og caféer. Der er musik- og andre sanseoplevelser for alle, og alt i alt er demens en helt almindelig del af hverdagen. Dagliglivet bliver skabt i nuet og bliver med andre ord et meningsfuldt liv på trods af demens. Demensbyggeriet er skabt på baggrund af Aarhus kommunes "demenskoncept - "demensuniverset".

## **HILLERØD KOMMUNE**

- Plejecenter Skovhuset - nybygget plejecenter med velfærdsteknologi
- Plejecenter Ålholmehjemmet - Eden Alternativ demensplejecenter
- Kernehuset - specialafdeling for udadreagerende demensramte
- Nyt Sundhedscenter - færdig medio 2016 - med bl.a. smartgulve og demensvenlig indretning i rehabiliteringsafdelingen med 30 sengepladser
- Tænke demensvenligt i planlægningen af ny bydel i Hillerød kommune

## **NÆSTVED KOMMUNE**

- Kommunen råder over et passende antal plejeboliger, og kan derfor godt afse et antal boliger, der kan anvendes som midlertidige boliger/indslusningsboliger for demensramte borgere
- Demensspecialisterne taler tidligt med den demensramte og dennes pårørende om mulighederne, og opfordrer dem til at tage på besøg på de forskellige centre
- Der afvikles åbent hus arrangementer på alle centre en gang årligt
- Der afvikles året igennem forskellige kulturelle arrangementer, der er åbne for alle
- Færdigudvikle kvalitetsstandarder for inde- og udemiljøer i og ved plejecentrene

## **STEVNS KOMMUNE**

Stevns Kommune har indgået et samarbejde med de to boligselskaber, der administrerer plejeboligerne i kommunen, omkring renovering af boliger og fællesarealer, således at der fremover sættes fokus på både farvevalg og lys, der understøtter døgnrytmen.

## **VARDE KOMMUNE**

- Varde Kommune forventer at have en færdig og politisk godkendt plejeboligplan i foråret 2016, som bl.a. er blevet udarbejdet med inspiration fra Demensrummet. Heri indgår etablering af byggeri til erstatning af kommunens største demensenhed, samt en gennemgang af alle plejeboliger med henblik på at gøre disse så demensvenlige som muligt.
- Varde Kommune har et nyere plejecenter, som er særdeles velindrettet også til personer med demens. Ud over de indvendige løsninger med sensorgulve og øvrige teknologiske løsninger, er der demensvenlige udearealer, således demensramte kan følge en sti og altid vende tilbage til hovedindgangen. Dette fungerer optimalt, og Varde Kommune vil tage disse erfaringer med ind, i det videre arbejde med ny demensvenlig plejecentergennemgang og byggeri.



# CASE: HILLERØD KOMMUNE

## – FARVHOLM, EN NY BYDEL I HILLERØD

Favrholm er en ny bydel, der skal bygges omkring det kommende supersygehus i Hillerød. Den nye bydel giver unik mulighed for, fra bunden at tænke demensvenligt byggeri og omgivelser, samt mulig synergi med hospitalet og omkringliggende erhverv som fx restauranter, uden dog at bygge en egentlig demenslandsby.

Hillerød kommune vil i 2016 udforme en boligstrategi for fremtidige boliger til ældre på baggrund af en konference i februar 2016. Formålet er at afdække behovet for fremtidige boformer til ældre, der understøtter det gode ældreliv, herunder det gode liv med demens, såvel for personer med demens som for pårørende. Der tænkes boliger i bred forstand, fx boligfællesskaber, seniorboliger og/eller egentlige demensboliger. Boformerne skal understøtte relevante fællesskaber og gode overgange fra eget hjem til plejebolig.





## NYE LØSNINGER

Med sparring fra arkitekter, investeringsfolk, udviklingsfonde og en bred gruppe eksperter indenfor demensvenligt byggeri, resulterede samarbejdet i Demensrummet i en række nye idéer og løsninger, som kommunerne vil arbejde videre med fremadrettet.

### DEMENSINDRETNING

Flere kommuner blev inspireret til, at gå hurtigt i gang med arbejdet omkring demensindretningen i eksisterende plejecentre. I Aalborg Kommune har man i samarbejde med bruger/pårørende-råd og personale, indrettet et nyt indgangsparti og dagligstue på et ældre plejehjem (Gug Geronto). Her oplevede man, at det var muligt at lave forandringer med små midler, herunder lys, billeder og nicher. Idéerne bliver nu afprøvet og erfaringerne tages med i nybyggeri og evt. flytning af plejecenteret. På et andet plejehjem i Aalborg Kommune, har man på baggrund af konkrete problemer for en demensramt beboer der fór vild i haven, lavet et demensvenligt haverum, hvor både frivillige, medarbejdere og pårørende var engagerede i omdannelsen.

Også i Stevns, Varde og Næstved, er man gået i gang med at sikre, at de eksisterende demenspladser og plejecentre er demensvenligt indrettede. I Varde Kommune har man igangsat arbejdet med at gennemgå samtlige plejecentre med det formål, at skabe demensvenlige forhold – både ude og inde - i det eksisterende byggeri. I Stevns Kommune vil man sætte fokus på at udnytte den tilgængelig forskning, der er på området omkring lys- og farveforhold.



## **BEHOVS AFDÆKNING**

Aalborg Kommune har iværksat en konsolideringsanalyse. Formålet med analysen er, at beskrive principper for faglig og økonomisk rentabilitet på plejehjemmene, herunder at afdække hvordan man bedst fagligt tilgodeser forskellige målgrupper og specialer, som fx demensområdet. Flere af kommunerne har gennemført eller planlægger at gennemføre lignende tiltag, da en behovsafdækning er essentiel i forhold til, at kunne imødekomme fremtidens plejebolig behov. I Varde Kommune betyder dette blandt andet gennemførelsen af et erstatningsbyggeri for et eksisterende demensplejecenter.

## **SAMARBEJDE MED PRIVATE**

Både i forhold til byggeriet og selve boligen, er flere af kommunerne blevet mere opmærksomme på mulighederne omkring værdien af et øget samarbejde med private aktører – heriblandt det stigende antal arkitekter med viden på ældre og demensområdet, og de finansieringsmuligheder der ligger i samarbejde med andre private aktører.

## **FÆLLES FODSLAG FOR LOVGIVNING**

Som beskrevet tidligere i dette kapitel, oplever kommunerne udfordringer i forhold lovgivning. Derfor er særligt Aarhus Kommune interesseret i, at skabe et fælles fodslag mellem kommuner i forhold til lovgivningsmæssige problematikker, som alle kommuner oplever på bolig og byggeri området.

## **BOLIGKONFERENCE**

I Hillerød Kommune vil man benytte udviklingsarbejdet omkring den nye bydel, til at finde og dele løsninger på fremtidens behov for boliger til ældre. Derfor afholder Hillerød Kommune en boligkonference i starten af 2016 med borgere og relevante interne og eksterne aktører, der kan kvalificere fremtidige behov for boliger til ældre. Som opfølgning på konferencen udfærdiges en boligstrategi. Strategien skal understøtte Hillerød kommunes mulighed for sikre flere demensvenlige boliger.

## **BY OG BOLIG MED FLEKSIBILITET OG FRIHED**

Kommunerne ønsker at kunne tilbyde deres borgere boformer, der er fleksible og som understøtter den enkelte borgers frihed. Dette handler både om indflytningen, brugen af teknologi og relationen mellem pårørende og bostedet. I Næstved Kommune vil man sætte fokus på den svære indflytningsproces, ved at skabe flere midlertidige demenspladser, der hvor de permanente pladser er placeret. Man vil også sætte fokus på hvordan de pårørende inddrages, og får bedre muligheder for at mødes med andre pårørende i centrene – fx gennem en mentorordning.

I Varde Kommune vil man arbejde for at udbrede velfærdsteknologi, der øger frihedsgraden og muligheden for varetægelse af egenomsorg hos personer med demens, og skabe muligheder for aktiviteter i naturen for personer med demens.

# DEN DEMENSVENLIGE BOLIG

## - INDSPARK FRA PIA WIBERG, WIBERG ARKITEKTER

Demensvenlige boliger har været et af de centrale emner i Demensalliancens arbejde, siden det første Demenstopmøde i efteråret 2014. Fra starten har Demensalliancen med støtte fra arkitekten, Pia Wiberg, arbejdet for at bidrage til mere demensvenlige byer og boliger. Derfor har vi også bedt Pia Wiberg sætte hendes ord på hvordan, hun ser kommunerne kan bliver demensvenlige gennem bolig og byggeri.

## HVAD ER DE PRIMÆRE UDFORDRINGER SOM EN DEMENSVENLIG KOMMUNE SKAL VÆRE OPMÆRKSOM PÅ?

### Væk fra standardløsninger

Den traditionelle plejebolig er præget af standardiserede løsninger, der ikke tilgodeser de behov mennesker med demens har. Dette er en udfordring. Især er der generelt et udbredt ønske om, at bygge større boliger end tidligere. Dette sker på bekostning af fællesfunktioner og fællesarealer. For mennesker, der har en demenssygdom, er det vigtigere med gode, store og varierede fællesarealer end en stor bolig.

## HVOR SER DU DE STØRSTE MULIGHEDER FOR AT EN KOMMUNE KAN BLIVER MERE DEMENSVENLIG?

### Et godt liv for personer med demens kan opnås gennem et samspil mellem plejefilosofi og de fysiske omgivelser

Mennesker med en demenssygdom har stor glæde af sanselige oplevelser og musiske aktiviteter, ligeledes har "her-og nu" oplevelsen stor betydning. Derfor skal byggeriets fysiske rammer være egnet til, at disse forskellige oplevelser og aktiviteter kan finde sted. Ligesom der hos plejepersonalet skal være fokus på, at gøre brug af byggeriets rumlige disponeringer.

## TRE GODE RÅD TIL EN DEMENSVENLIG KOMMUNE

### ▪ Skab større variation

Vaner og livsstil er noget, vi bærer med os – også hvis vi får en demenssygdom. Derfor skal de plejeboliger vi bygger, ikke være ens.

### ▪ Ikke alle har brug for det samme

Mennesker med demens er afhængige af, at kunne følge egne vaner, for at bevare sine ressourcer. Dette sker bedst i små, overskuelige bo-enheder, hvor plejeforløbet tager udgangspunkt i det enkelte menneskes behov.

### ▪ Flexibilitet

Beboersammensætningen og de enkelte beboers behov ændres løbende, så det er vigtigt at konstruktions-, installations-, og møbleringsprincipper tillader, at boliger og fællesarealer kan variere i størrelse og indrettes efter de beboer, der bor der.

## OM PIA WIBERG

### Indehaver af Wiberg arkitekter

Consulting partner i ZESO Architects og tidligere formand for Danske Arkitektvirksomheder. Arkitekt på mange markante byggerier i Danmark, og altid drevet af at skabe sanselig arkitektur, der danner værdige rammer om menneskers liv. Pia Wiberg har i Demensalliancens byggerigruppe ledet arbejdet med at udvikle inspirationsfolderen "Visioner for Danmarks Demensboliger"

# VISIONER FOR DANMARKS DEMENS BOLIGER

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

Demensalliancen har samlet en række af landets førende videnspersoner indenfor demensboligområdet for, at få deres bud på visioner og tiltag, der kan inspirere til at renovere, bygge og indrette mere demenssegne boliger. I dette visionsprogram giver de deres bud på, hvorfor og hvordan, man kan tænke demens mere ind i eksisterende og nye boliger. Hvordan man kan bygge og indrette mere demenssegne, så det skaber et bedre liv for personer med demens, giver gode rammer til medarbejdere for, at give pleje og behandling og samtidig gør livet lidt lettere for pårørende.

Demensalliancens byggerigruppe har identificeret tre værdier og fem temaer der skal tages udgangspunkt i, når der skal bygges for mennesker med demens. Download visionsprogrammet og få inspiration til hvordan vi bygger bedre boliger til personer med demens, deres pårørende og fagpersonalet. Visionsprogrammet kan downloades på Demensalliancens hjemmeside – [www.demensalliance.dk](http://www.demensalliance.dk).

## VISIONSPROGRAMMET ER UDVIKLET AF:

- Pia Wiberg og Louise Dedenroth Høj, Wiberg Arkitekter
- Margrethe Kähler, Ældre Sagen
- Eva Lunding Olsen, OK-Fonden
- Jinnie Hemmingsen, Assens Kommune
- Aster Schepel og Tomas Engelbrechtsen, Initiativgruppen Marguritten
- Peter Jakobsen, Creature
- Sonja Müller, Næstved Kommune
- Jeppe Albers, Bindslev Next Step og Demensalliancen

ALDRIG ALENE MED DEMENS



**VISIONER FOR DANMARKS  
DEMENS BOLIGER**

## 6. UNDERSTØT FORSKNING OG VIDENDELING

Stil kommunen til rådighed for nye løsninger og forskning på demensområdet, og bidrag aktivt i at styrke videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommuner og regioner.



# VISIONER OG MÅL

## AALBORG KOMMUNE

---

I Aalborg Kommune arbejder vi målrettet på at anvende den nyeste viden på demensområdet i samarbejdet med og omkring den enkelte borger og dennes pårørende.

### Mål:

- Aalborg kommune gennem et samarbejde mellem Ældre og Sundhed, relevante fagcentre på Handicapområdet og forskningsinstitutioner, medvirker til at udvikle viden og metoder på demensområdet.

(Jf. Aalborg Kommunes Demensstrategi)

## AARHUS KOMMUNE

---

Aarhus Kommune vil basere omsorgen og plejen for mennesker med demens og støtten til pårørende familie og netværk, på det bedst mulige og nyeste vidensgrundlag. Derfor er målet i så høj grad som muligt, at indgå i samarbejder på tværs af kommuner, sektorer og vidensfelter for derigennem at styrke arbejdet på demensområdet.

## HILLERØD KOMMUNE

---

I Hillerød Kommune skal borgere med demens og deres pårørende leve et værdigt liv, i de rette rammer som er skabt i samarbejde mellem borgere, relevante lokale aktører og kommune. Vi vil styrke livskvalitet og sundhed både hos borgere med demens og deres pårørende.

## NÆSTVED KOMMUNE

---

Næstved skal være en kommune, som forskere henvender sig til for indhentning af viden og afprøvning af nye metoder, med det sigte at forbedre indsatsen for demensramte og deres pårørende.

### Mål:

- At deltage i faglige netværk, der har fokus på demens
- Samarbejde med andre kommuner og uddannelsesinstitutioner om forskning og praksis.

## STEVNS KOMMUNE

---

Stevns Kommune skal være med i front i demensindsatsen

### Mål

- At vi har deltaget og bidraget, hvor det er muligt, omkring projekter og forskning indenfor området
- At vi får sat demens på dagsordenen i København Syd samarbejdet, samt i regionale fora indenfor det næste år

## VARDE KOMMUNE

---

Varde Kommune har en vision og et mål om i højere grad, at stille sig til rådighed for forskning og videndeling på demensområdet. Varde Kommune har et mål om, at være med til at udvikle velfærdsteknologiske løsninger, der understøtter demensramtes hverdagsliv, egenomsorg og funktionsevne.

# 6. UNDERSTØT FORSKNING OG VIDENDELING

Vil vi skabe et Demensvenligt Danmark, kræver det viden. Viden om hvad der virker, hvordan man løser de svære udfordringer og viden hvordan man organiserer og fastholder det gode arbejde. Det er en kontinuerlig opgave, der både kræver national forskning og lokal handling. Det er afgørende at de gode idéer, løsninger og erfaringer deles på tværs af landets kommuner og regioner, så lokale forbedringer ikke forbliver lokale, men derimod er med til at give svar på nationale udfordringer. Heri ligger også en opgave i, at stille kommunen til rådighed for den nødvendige forskning, der kan give os nye og nødvendige svar på hvordan vi møder den voksende demensudfordring.

## UDFORDRINGER

Også i forhold til arbejdet med at understøtte forskning og videndeling, har kommunerne identificeret en række udfordringer, som både kræver lokale løsninger i kommunerne og tværgående tiltag på tværs af kommuner, organisationer og uddannelsesinstitutioner.

### KOORDINATION OG TILTRÆKNING AF FORSKNING

Forskning i kommunale ydelser og tilbud er forholdsvist nyt, og det kan være svært at tiltrække forskere til dette område. Der arbejdes i dag med forskning og udviklingsprojekter på bachelorniveau ift. forskellige undervisningsinstitutioner, og kommunerne mangler et mere systematisk og koordineret arbejde omkring denne forskning og udvikling, bl.a. ved at sikre en nem indgang til kommunen. Derudover oplever flere af kommunerne, som enhver driftsorganisation, udfordringer i at have overblik over hvilke forskningsprojekter det vil være relevant at indgå i.

### ERFARINGSUDVEKSLING

Mange kommuner arbejder i samme spor parallelt, men får ikke udvekslet erfaringer. Dermed risikerer man, at tabe værdifulde erfaringer eller gentage mønstre, der allerede er afdækket.

### FRA FORSKNING TIL FRONTPERSONALE

I Hillerød Kommune oplever man en udfordring i forhold til vidensdeling af eksisterende forskning og udvikling internt i organisationen. Videndelingen er ikke sat i system og bliver ofte båret af tilfældigheder. Det betyder, at man kommunerne er udfordret på, at få den nye viden ud til det rette frontpersonale og generelt bliver udfordret på at indhente og implementere viden.

### KAPACITET OG RESSOURCER

For særligt de mindre kommuner, oplever man en udfordring med kapacitet og ressourcer, som kræves af en forskningsundersøgelse. Dette opleves som en begrænsende faktor i muligheden for at indgå i forskningsprojekter.



# AKTIVITETER OG LØSNINGER

Forskning og vidensdeling er allerede en integreret del af kommunens arbejde på demensområdet. Nedenfor kan du se læse mere om en række af de tiltag, som kommunerne har igangsat i dag.

## AALBORG KOMMUNE FORSKNINGSENHED

I 2015 oprettede Aalborg Kommune en kommunal forskningsenhed (Center for Anvendt Kommunal Sundhedsforskning ved Forskningschef Tine Curtis). Baggrunden er, at udviklingen i kommunens opgaver og ansvar medfører et stigende behov for vidensbaseret indsats. Samtidig forpligter kommunernes øgede ansvar på sundhedsområdet til, at bidrage til at sikre viden om kvalitet i opgaveløsningen.

## 6-BY SAMARBEJDET

Som en af de 6 største byer i landet, mødes Aalborg Kommune med de 5 øvrige storbyer (København, Århus, Odense, Esbjerg og Randers) til møder med fokus på demens. Omdrejningspunktet for møderne er erfaringsudveksling og drøftelse af udvikling på demensområdet.

## SENSORY PROFILE

I 2016 afprøver Aalborg Kommune en ny metode med henblik på at reducere og forebygge adfærdsforstyrrelser hos borgere med demens. Metoden hedder Sensory Profile og er et screeningsredskab, der hidtil primært har været brugt til børn med ADHD og voksne med hjerneskader. Sensory Profile er et valideret og standardiseret redskab, som bruges til at måle bearbejdelsen af sensoriske informationer i hverdagen. Den tager udgangspunkt i begrundet teori om, at der er en sammenhæng mellem en persons neurologiske tærskelværdi og deres måde at bearbejde og reagere på stimuli.

Sensory Profile skal bruges til at vurdere, hvordan en borger med demens håndterer og reagerer på sansestimuli. Resultaterne fra Sensory Profile skal efterfølgende bruges til at tilpasse borgerens pleje, behandling og omgivelser ud fra, hvordan borgeren reagerer på sansestimuli. Sensory Profile testen udarbejdes af en ergo- eller fysioterapeut, som efterfølgende formidler resultaterne til personalet omkring den pågældende borger. Resultaterne vil indgå i en samlet drøftelse omkring indsatser og pleje af borgeren.

## AARHUS KOMMUNE

Aarhus kommune har udviklet en demensvidensportal, der er en webbaseret vidensportal, hvor erfaringsbaseret viden fra praksis om den bedst mulige omsorg og pleje deles med alle, der arbejder på demensområdet (og alle andre). Demensvidensportalen er både et redskab til at opsamle eksisterende viden, producere ny viden og formidle det til gavn for alle.

Desuden indgår vi i tekniske udviklingssamarbejder med henblik på udvikling af nye redskaber, der kan understøtte demensindsatsen fx den digitale bog: Anton og lakridsmysteriet.

## HILLERØD KOMMUNE

Hillerød Kommune indgår i forskningsprojekter:

- Socialstyrelsesprojekt omkring udadreagerende personer med demens.
- Udviklingsnetværk i Skovhuset: Fra et klassisk kunde-leverandør forhold til, at leverandører og universiteter er en aktiv del af hverdagen for sammen at udvikle teknologierne.

Hillerød Kommune arbejder arbejde også med struktureret afprøvning af nye metoder og indsatser:

- Talking Mats: Et skotsk forskningsprojekt har vist en positiv virkning i brugen af kommunikationshjælpemidler. Talking Mats til at højne kommunikationen med demensramte borgere. Projektet i Hillerød afprøvede og bekræftede resultaterne i en dansk sammenhæng
- El-gynge stole – Et afprøvningsprojekt
- Fleksible daghjemsplasser – et udviklings- og afprøvningsprojekt, der med afsæt i en brugerundersøgelse havde til formål at imødekomme borgernes behov for fleksibel aflastning
- Socialstyrelsesprojekt med deltagelse af Hillerød og 2 andre kommuner, hvor der blev udviklet og afprøvet en ny metode til forebyggelse og håndtering af udadreagerende adfærd i demensramte plejehjemsbeboere. Metoden har fokus på organisationen, ledelse og medarbejdernes demensfaglige kompetencer, og benytter en nyudviklet beboerkonferencemodel. Socialstyrelsen er nu ved at udbrede metoden i hele landet.

## NÆSTVED KOMMUNE

B.B.A.T.(Basic Body Awareness Therapy) fysioterapeut har udviklet beroligende behandling til urolige demente – B.B.A.U.M.(Beroligende behandling til adfærdsforstyrrede og urolige mennesker). Metoden har vist sig særdeles effektiv, og planen er nu, at der i hvert team uddannes en superbruger i metoden.

Aktuelt har vi fået tilsagn fra Metropolitan University College om, at gennemføre forskningsprojekt i form af randomiseret kontrolleret forsøg i effekten af B.B.A.U.M

## STEVNS KOMMUNE

Stevns Kommune vil sætte arbejdet i Demensalliancen på dagsordenen i sundhedsaftaleregion, og Demensplejecentret Brohøj skal være kommunens epicenter, hvorfra kompetencer udvikles og spredes.

## VARDE KOMMUNE

Varde Kommune igangsætter i foråret 2016 en uddannelsesindsats (KRAP), som er hentet fra det socialpsykiatriske område. Vi ønsker at afprøve, om dette kan føre til nye metoder og oplevelse af en bedre mestring af arbejdet med demensramte. Varde Kommune vil evaluere på denne uddannelse og vil stille erfaringerne til rådighed for andre.

Varde Kommune deltager løbende i afprøvning og udvikling af velfærdsteknologiske løsninger – også på demensområdet. Eksempler herpå er intelligente bleer, sensorgulve, sensorstyrede nøglesystemer og sensorer i vægge. Varde Kommune har tidligere deltaget i forskningsprojektet Daisy, som er gennemført af Nationalt Videnscenter for Demens, og indgået i et forskningsprojekt om relationel koordinering, hvor formålet er at styrke det tværfaglige arbejde og koordineringen af pleje- og sundhedsopgaver på demensområdet.

## NYE LØSNINGER

Nedenfor kan du læse mere om, hvilke nye idéer og løsninger, der kom ud af samarbejdet i Demensrummet i forhold til kommunernes arbejde med at støtte forskning og videndeling.

### VIDENDELING PÅ TVÆRS AF KOMMUNER

Flere af kommunerne understreger vigtigheden, af et styrket fokus på at skabe netværk og sikre videndeling på tværs af kommuner, regioner og vidensfælleskaber. Udviklingsrum og netværk (som fx Demensrummet), vurderer kommunerne har et positiv bidrag i forhold til, at sikre ny viden og inspiration. Hillerød Kommune fremhæver at et lignende netværk med specifikt fokus på forskning og øget vidensdeling, kunne være relevant. I Varde Kommune er man også fokuseret på gøre en ekstra indsats for at arbejde tværfagligt i plejen - gerne sammen med andre kommuner og gerne understøttet af forskningsinstitutioner.

### VIDENDELING I KOMMUNEN

Demensrummet har også givet anledning til, at styrke den interne videndeling i kommunerne. I Aalborg Kommune, har man oprettet et demensforum med henblik på at sikre videndeling på tværs i kommunen. Deltagerne er kommunens Videnscenter for Demens, ledere/medarbejdere fra sygeplejen, hjemmeplejen, plejehjem, træning, daghjem, handicap, myndighed, sundhed og forebyggelse, pårørende m.fl.

### SAMARBEJDE MED UDDANNELSESINSTITUTIONER

Flere af kommunerne vil sætter yderligere fokus på, at styrke samarbejdet med uddannelsesinstitutioner. I Hillerød Kommune vil man samarbejde målrettet med bl.a. Sundhed, Omsorg, Pædagogik, Uddannelse og Aalborg Universitet. I nogle kommuner har man afsøgt nye muligheder, bl.a. ved at afsøge muligheden for samarbejde med andre typer uddannelsesinstitutioner - fx designskoler.

# DEMENSVENLIG KOMMUNE

## - INDSPARK FRA KAREN TANNEBÆK, NATIONALT VIDENCENTER FOR DEMENS

Gennem hele forløbet i Demensrummet, har det Nationale Videncenter for Demens, bidraget med deres viden og erfaringer til kommunerne. Vi har derfor også bedt uddannelsesleder, Karen Tannebæk, sætte hendes ord på udfordringer og mulighed i arbejdet imod at blive en demensvenlig kommune.

## HVAD ER DE PRIMÆRE UDFORDRINGER, SOM EN DEMENSVENLIG KOMMUNE, SKAL VÆRE OPMÆRKSOM PÅ?

Det er en stor opgave, som både går på tværs af kommunens mange tilbud til borgerne og som også kræver, at kommunen arbejder tæt sammen med hospitaler, praktiserende læger og andre aktører, for at det lykkes. Det kan kræve opfindsomhed og behov for at tænke nyt med de økonomiske udfordringer, som mange kommuner står i. Erklærer man sig som demensvenlig kommune, vil der uden tvivl også komme fokus på området på godt og ondt, og der skabes forventninger, som kommunen skal være parat til at imødekomme.

## HVOR SER DU DE STØRSTE MULIGHEDER FOR, AT EN KOMMUNE KAN BLIVER MERE DEMENSVENLIG?

At man som kommune gennemgår kommunens eksisterende indsats og måden de tilbydes eller beskrives for borgerne. I gennemgangen fokuseres på sammenhæng og fleksibilitet og hvordan de kan tilpasses borgere med demens. Hvordan kan kommunen være med til at fremme og sikre trivsel, sikkerhed, sundhed og tryghed for de borgere, der lever med kognitiv svækkelse? Tænk hele vejen rundt, men altid ud fra borgerens perspektiv.

## TRE GODE RÅD TIL EN DEMENSVENLIG KOMMUNE:

- Investér i uddannelse og kompetenceløft af medarbejdere og ledere, der arbejder med mennesker med demens.
- Tænk altid kvalitet og sammenhæng ind i de kommunale tilbud og gør dem fleksible, så de løbende kan tilpasses den enkelte borger.
- Vær proaktiv i indsatsen - tænk i at være på forkant frem for kun at sætte ind, når det brænder på.

## OM KAREN TANNEBÆK

Karen Tannebæk, uddannelsesleder ved Nationalt Videncenter for Demens

# DEMENSNUMMET

## DEMENSALLIANCENS DEMONSTRATIONSKONCEPT

Skal vi skabe et demensvenligt Danmark, kræver det samarbejde og videndeling på tværs af organisationer, eksperter og kommuner. Derfor udviklede Demensalliancen i sommeren 2015, et udviklingsrum, hvor vi sammen med de seks inviterede kommuner, kunne sætte fokus på den lokale demensindsats i kommunerne. Demensrummet har konkret bestået af 4 temadage i løbet af efteråret 2015, hvor kommunerne mødt eksperter, videnspersoner og fagfolk fra Demensalliancens partnere og alliancens netværk. Over 40 videnspersoner har bidraget i dette arbejde, og har med stort engagement og vilje til at løfte demensindsats i Danmark, bidraget med ny viden, nye vinkler og udfordret kommunernes vanetænkning. På de efterfølgende sider kan du se listen over bidragsydere til arbejdet i Demensrummet.



# BIDRAGSYDERE I DEMENSNUMMET

Deltagerliste af eksperter fra Demensrummets fire temadage.

Deltagere på Demensrummets temadage		
Agnete Holm Rasmussen	Plejeboligchef	Aalborg kommune
Agnethe Andreasen	Demens- og hjernekoordinator	Aarhus kommune
Anders Kristian Andersen	Demensfaglig konsulent	Aarhus kommune
Anette Filtenborg	Sundhedskonsulent	Varde kommune
Anette Schiøtt	Områdeleder	Hillerød kommune
Anette Vinther Mortensen	Socialpædagog	Aalborg kommune
Ann Dorthe Gammelgaard	Demensnøgleperson	Aarhus kommune
Ann-Christina Dahlgaard	Centerområdeleder	Varde kommune
Anna Marie Hjalf	Visitor	Varde kommune
Anne Engel	Distriktschef	Næstved kommune
Anne-Mette Tjørnelund	Demensnøgleperson	Aarhus kommune
Annegerd Birk-Sørensen	Leder af plejecenter	Stevns kommune
Annemarie S. Zacho-Broe	Sundhedschef	Aarhus kommune
Anni Anker Thomsen	Sektionsleder	Hillerød kommune
Bente Annette Pedersen	Visitor/rådgiver	Aalborg kommune
Bente Claudi	Seniorudvalgsformand	Hillerød kommune
Bente Helbo Jensen	Plejhjemsleder Skipper Klement Demensplejehjem	Aalborg kommune
Bettina Lassen	Demens- og psykiatrispecialist	Næstved kommune
Betty Nielsen	Demenskonsulent	Varde kommune
Birger Gjelstrup	Arkitekt, projektleder	Hillerød
Birgitte Eskelund Schmidt	Afsnitsleder	Stevns kommune
Birgitte Ettrup	Distriktschef	Næstved kommune
Birgitte Mortensen	Aalborg Provstiers Menighedspleje	Aalborg kommune
Birgitte Saksø Juhl	Frivilligkoordinator	Aarhus kommune
Bruno Lind	Direktør	Næstved kommune
Charlotte Adamsen	Teamleder i hjemmeplejen	Hillerød kommune
Charlotte Kock Petersen	Sektionsleder	Hillerød kommune
Charlotte Lyngvig	Områdeleder	Hillerød kommune
Christian Blaase Johansen	Sektionsleder	Hillerød kommune
Christina Cording Christensen	Sundhedsstrategisk konsulent	Aarhus kommune
Dorte Malling Henriksen	Leder af Plejeboligenhed	Aarhus kommune
Dorthe Blirup Jensen	Leder af plejeboligenhed	Aarhus kommune
Dorthe Grosen	Forebyggelseskonsulent	Aarhus kommune
Elen Finlov	Demensnøgleperson	Aarhus kommune
Elisabeth Kjær Johannesen	Distriktschef	Næstved kommune
Els Matthesen	Fælles tillidsrepræsentant	Varde kommune
Hanne Brusgaard Petersen	Trænings- og aktivitetschef	Aalborg kommune

## Deltagere på Demensrummets temadage

Helene Borgen Markussen	Pårørende	Aalborg kommune
Hella Obel	Sundhedschef	Hillerød kommune
Helle Rosted	PLO, Praktiserende læge	Næstved kommune
Henrik Lydholm	Konsulent i Ældre og Sundhed	Aalborg kommune
Inge Degn Johansson	Demens- og psykiatrispecialist	Næstved kommune
Inge Marie Winther Bonderup	Plejhjemsassistent og arb. miljøre- præsentant, Gug Geronto	Aalborg kommune
Inge Selch	Ældrechef	Næstved kommune
Inger Schrøder	Pårørendekonsulent	Hillerød kommune
Jakob Thøgersen	Plejhjemsleder, Lions Park	Aalborg kommune
Janne Bille	Områdeleder	Hillerød kommune
Jeanette Christensen	Leder af Plejecenterområde	Varde kommune
Jens Hammer	Seniorrådgiver, AAK Byg	Aalborg kommune
Jette Skive	Rådsmand for Sundhed og Omsorg	Aarhus kommune
Johannes Bo Nielsen	Udviklingskonsulent	Hillerød kommune
Jonna Møller Riis	Administrativ medarbejder	Næstved kommune
Jytte Eggerts Buhl	Formand for den lokale Alzheimer- forening	Næstved kommune
Jytte Mathiasen	Dagcenterkoordinator	Hillerød kommune
Karen Heilman Lennert	Konsulent	Næstved kommune
Karen Marie Gardsholt	Pårørende til beboer på Lions Park	Aalborg kommune
Karin Boye	Frivilligkoordinator	Aalborg kommune
Karin Kolstrup	Driftschef (Boligadministration, Center for Ejendomme)	Næstved kommune
Karin Viuff	Demenskonsulent	Varde kommune
Karina Sommer	Områdeleder	Hillerød kommune
Kate Kjeldsen	SSA, Rehabiliteringsafdelingen	Hillerød kommune
Kirsten Gosvig	Plejecenterleder, Ålholmhjemmet	Hillerød kommune
Kirsten Myrup	Sundhedschef	Varde kommune
Kirsten Olofson	Sundhedskonsulent	Stevns kommune
Kirsten Rasmussen	Hjemmeplejeleder	Aalborg kommune
Kirsten Sværke	Konsulent i Ældre og Sundhed	Aalborg kommune
Kristina Elmquist	Teamleder	Varde kommune
Lars Nøhr	Konst. Ældre- og Sundhedschef	Aalborg kommune
Lillian Engelhardt Kristiansen	Områdeleder	Hillerød kommune
Line Henriksen	Demenskoordinator	Stevns kommune
Lisbeth Kjær	"Social, Sundhed og Beskæftigelse Sekretariat"	Varde kommune
Lisbeth Thyrrerup	Leder af Videncenter for demens i Aalborg (konst.)	Aalborg kommune
Lise Lotte Worm	Sygeplejerske	Varde kommune
Lise Nevstrup	Ergoterapeut, Master i Natur, Sund- hed og Haver	Aalborg kommune
Lissie la Cour	Demenschef	Aarhus kommune
Lone Kofoed	Plejecenterleder, Skanselyst	Hillerød kommune
Louise Lykke Storgaard	Demensnøgleperson	Aarhus kommune

## Deltagere på Demensrummets temadage

Maja Schmidt Jensen	Konstitueret Sektionsleder	Hillerød kommune
Malene Pekruhn	Ergoterapeut i myndighedsafd.	Aalborg kommune
Malja Malene Ingversen	Demenskoordinator	Hillerød kommune
Margit Thomsen	Leder af Center for Sundhedsfremme	Varde kommune
Maria Hansen	SSA, Ålholmhjemmet	Hillerød kommune
Marianne Keiser	Frivilligkoordinator	Aarhus kommune
Marianne Ostermann Lorenzen	Demenskonsulent	Varde kommune
Marianne Stokkebro Gundlev	Leder af træningssektionen	Hillerød kommune
Marianne Weberg	Bygningschef	Aarhus kommune
Mathilde Boel Boll	Sygeplejerske	Hillerød kommune
Mette Fuglsang Larsen	Ældre konsulent	Varde kommune
Mette Pittelkow	Demens- og psykiatrispecialist	Næstved kommune
Perle McDonald	Specialkonsulent for ældre og sundhed	Hillerød kommune
Pernille Charlotte Sørensen	Afd. leder, Valmuehaven	Aalborg kommune
Petra Katrine Østergaard	Plejhjemsleder, Gug Gerontopsykiatrisk plejehjem	Aalborg kommune
Pia Klingenberg	Områdeleder	Hillerød kommune
Rene Silword	Seniorudvalgsmedlem	Hillerød kommune
Richard Nørskov	Teknisk konsulent, Demencentrum Aarhus	Aarhus kommune
Rie Lind	By og Miljøchef	Hillerød kommune
Signe Tronier	Sektionsleder	Hillerød kommune
Sine Kilstrup	Sognepræst	Aalborg kommune
Sonja Müller	Distriktschef	Næstved kommune
Sonja Onyszak	SSA	Hillerød kommune
Stacey Alin Thomina Stuart	Demenskonsulent	Hillerød kommune
Stine Vest Hansen	Ergoterapeut	Hillerød kommune
Susanne Kristensen	Seniorudvalgsmedlem	Hillerød kommune
Suzanne Willumsen	Sundhedskonsulent	Næstved kommune
Søren Mader	Tillidsrepræsentant og SoSuhjælper	Aarhus kommune
Tatjana Frimurer	Leder af plejecenter	Stevns kommune
Thomas Kaae,	Aktivitetsmedarbejder	Næstved kommune
Thomas Krarup	Rådmand	Aalborg kommune
Thorkild Sloth Pedersen	Ældre- og handicapchef	Varde kommune
Tina Cecilie Petersen	Frivilligkoordinator	Aarhus kommune
Tina Mørk	Centerchef	Stevns kommune
Vibeke Abel	Direktør	Hillerød kommune
Vibeke Bilotft	Leder af Plejecenterområde	Varde kommune
Vibeke Brønnum	Folkesundhedschef	Aarhus kommune
Vibeke Dahmen	Viceområdechef	Aarhus kommune



## Paneler og videnspersoner

Bente Møgelhøj	Frivillig	Kallerupvej
Christian Søndergaard	Stifter	Alive Festival
Conny Heinze	Underviser	SoSu-skolen, Esbjerg
Eva Hultengren	Psykolog	Selvstændig
Henrik Brogård	Psykolog	U9vers
Herdis Gergersen	Teamkoordinator	SoSu-skolen, Esbjerg
Iben Stephensen	Programleder	Sundhedstyrelsen, Enhed for ældre og demens
Jette Kallehaug	Koordinator Fællesvisitation - Demenspostkassen	Region Sjælland
Jette Thuesen	Forsker og projektleder	Videnscenter for Rehabilitering og Palliation
Jinnie Hemmingsen	Demenskonsulent	Assens Kommune
Johan Elmelund Poulsen (TBC)	Programleder	Omsorgstandlægen
Jytte Leegård	Demenskoordinator	Egedal Kommune
Karen Albertsen	Arbejdsmiljøforsker	Team Arbejdsliv
Karen Tannebæk	Uddannelsesleder	Nationalt Videnscenter for Demens
Karin Dahl	Landskoordinator	The Eden Alternative Denmark
Kirsten Maibom	Centerleder	VIA Aldring & Demens, Center for forskning
Klaus Ahm	Director, Business Development Healthcare	Northern Horizon Capital
Lene Espersen	Direktør	Danske Ark
Lone Gaedt	Seniorkonsulent, Velfærds- og Interaktionsteknologi	Teknologisk Institut
Lose Vasegaard	Formand	Danske Demenskoordinatorer
Louise Dedenroth Høj	Arkitekt	Wiberg Arkitekter
Mikael Espensen	Kreativ konceptudvikler	Weltklasse
Nana Aue Sobol	Fysioterapeut	Bispebjerg Hospital
Per Schulze	Programchef, Rum for alle	RealDania
Peter Jakobsen	Sekretariatschef, Demenslandsbyen i Odense	Creature
Pia Wiberg	Arkitekt	Wiberg Arkitekter
Poul Severinsen	Vicepolitiinspektør	Nordjyllands Politi
Rikke Gregersen	Docent, MSc, Ph.D	VIA Aldring & Demens, Center for forskning
Sara Louise Friis Rose	Medarb. enhed for Ældre og Demens	Sundhedstyrelsen
Søren Rabenhøj	Frivillig	Kallerupvej
Tina Kjeldsen	Demenskoordinator	Danske Demenskoordinatorer
Ulrik Jespersen	Direktør	Falck Hjælpemidler
Vibeke Drevsen Bach	Stifter	Energy2work

## Demensalliancen

Ane Eckermann	Demensfaglig projektkoordinator	Alzheimerforeningen
Anne Granborg	Direktør	DSR
Bjarne Hastrup	Direktør	Ældre Sagen
Claus Cornelius	Konsulent	FOA
Dorte Steenberg	Næstformand	DSR
Helen Kobæk	Direktør	Pensam
Jon Kielberg	Kommunikationsekspert	Kielberg Kommunikation
Karen Stæhr	Formand for social- og sundhedssektoren	FOA
Katrine van den Bos	Aktivitets- og frivilligkoordinator	Alzheimerforeningen
Lise Koldkjær	Forebyggelseschef	PenSam
Magrethe Kähler	Seniorkonsulent	Ældre Sagen
Marie Haukrogh	Forebyggelseskonsulent, Forebyggelse og Fastholdelse	Pensam
Marie Lilja Jensen	Seniorkonsulent	Ældre Sagen
Mette Marie Kyed	Konsulent	DSR
Michael Teit Nielsen	Underdirektør	Ældre Sagen
Mie Andersen	Chefkonsulent	FOA
Nis Peter Nissen	Direktør	Alzheimerforeningen
Pernille Tufte	Seniorkonsulent	Ældre Sagen
Claus Bindslev	Direktør	Bindslev Next Step
Jeppe Albers	Partner	Bindslev Next Step
Mikkel Schrøder	Rådgiver	Bindslev Next Step
Andrea Nielsen	Rådgiver	Bindslev Next Step



**ALDRIG ALENE  
MED DEMENS**

